

Kartida Muhiimka ah

*ee loogu talagalay Daryeelka Caruurta
Da'da Dugsiga iyo Xirfadlayaasha
Waxbarashada Labalaadhiyey*

(DAABACAADII LABAAD)



Washington State Department of
CHILDREN, YOUTH & FAMILIES



Mawduucyada

Qoraal ku Saabsan Daabacaada Labaad.....	2	■ Tasmada Qeybta IV. Barashada Deegaanka iyo Manhajka.....	14
Mahadnaq.....	2	IV-1. Abuurista Deegaan Waxbarasho iyo Manhajka Guud.....	14
Daabacaada Labaad.....	2	IV-2. Kor u Qaadista Horumarka Jidhka, Bulshada, iyo Maskaxda.....	15
Hordhac.....	4	IV-3. Kor u Qaadista Is-Qeexidda: Xirfadaha Xidhiidhka iyo Hal-abuurka.....	16
Mabaadii'da Nashqada.....	4	■ Tasmada Qeybta V. Lamacaamilka Caruurta/ Dhalinyarada.....	17
Guud-marka Qeybaha Tasmada.....	5	V-1. Siinta Tilmaamta Gaarka ah si looga Caawiyo Hab-dhaqanka iyo Khilaafyada.....	17
Akhrinta Kartida Muhiimka ah.....	6	V-2. Kor u Qaadida Khibradaha Kooxaha.....	18
Heerarka.....	6	■ Tasmada Qeybta VI. Awoodsiinta Dhalinyarada.....	19
Isticmaalka Kartida Muhiimka ah.....	7	VI. Awoodsiinta Dhalinyarada.....	19
Doorka.....	7	■ Tasmada Qeybta VII. Indho-indhaynta iyo Qiimeynta Canuga/Barbaarka.....	20
Daryeel-bixiyayaasha tooska ah.....	7	VII. Indho-indhaynta iyo Qiimeynta Canuga/ Barbaarka.....	20
Agaasimayaasha.....	7	■ Tasmada Qeybta VIII. Qoysaska, Bulshooyinka, iyo Dugsiyada.....	21
Maamulayaasha Barnaamijka.....	7	VIII-1. Xidhiidhaha Qoysaska.....	21
Qoysaska/Daryeel-bixiyayaasha.....	7	VIII-2. Shuraakada Bulshada.....	22
Shuraakada Bulshada.....	7	VIII-3. Shuraakada Dugsiyada lala Leeyahay.....	23
Dugsiyada Dadweynaha (K-12).....	7	■ Tasmada Qeybta IX. Qorsheynta iyo Hormarinta Barnaamijka.....	24
Tabobarayaasha.....	7	IX-1. Qorsheynta iyo Qiimeynta Barnaamijka.....	24
Ururada Tababarka.....	7	IX-2. Maamulka Shaqaalaha iyo Maaliyada.....	25
Shaqaaleysiinta iyo Soo-dhaweynta Shaqaalaha Cusub.....	7	■ Tasmada Qeybta X. Horumarinta Xirfada iyo Hogaaminta.....	26
Caawinta Horumarka Xirfada Shakhsiga.....	8	X-1. Kago'naanta iyo Masuuliyada.....	26
Kartida Muhiimka ah iyo Tayada Barnaamijka.....	8	X-2. Horumarka Xirfada Joogtada ah.....	27
Gunaanadka.....	9	X-3. Hogaaminta iyo Olaleynta.....	28
■ Tasmada Qeybta I. Sinaanta Jinsiga iyo Kajawaabista Dhaqanka.....	10	Tixraacyada.....	29
I. Sinaanta Jinsiga iyo Kajawaabista Dhaqanka.....	10	Tasmada A: Eray-bixinta.....	30
■ Tasmada Qeybta II. Badqabka iyo Caafimaadka.....	11	Tasmada B: Taariikhda.....	32
II-1. Badqabka Deegaanka.....	11	Tasmada C: Qalabka Is-qiimeynta.....	33
II-2. Badqabka.....	12		
■ Tasmada Qeybta III. Korniiinka iyo Horumarka.....	13		
III. Korniiinka iyo Horumarka.....	13		

Qoraal ku Sahabsan Daabacaada Labaad

Horumarinta Kartida Muhiimka ah ee asalka ah ee Daryeelka Caruurta Da'da Dugsiga waxaa taageeray School's Out Washington, oo uu weheliyo hogaanka iyo isku xidhka Jackie Jainga Hyllseth, Emily A. Emerson, iyo adeeg-bixiyayaasha waxbarashada la balaadhiyey ee Washington. Gudida kartida muhiimka ah ee dalkoo dhan iyo School's Out Washington ayaa kala shaqeeyey Xulafada Jiilka Xiga ee Dhalinyarada si ay dibu eegis balaadhan ugu sameeyaan qaab dhismeedka kartida muhiimka ah ee hadda ka jira dalkoo dhan. Daabacaada koobaad ee Kartida Muhiimka ah waxay kasoo qaadatay qaab dhismeedka bilowga Kartida Kansas iyo Missouri ee Horumarinta Xirfadaha Dhalinyarada.

Sanadkii 2021, Department of Children, Youth, and Families (Waaxda Caruurta, Dhalinyarada iyo Qoysaska, DCYF) ayaa codsatay warbixin si loo hubiyo in kartidu ka turjumayaan deegaanka iyo xeerarka hadda, oo ay ku jiraan nidaam kor u qaadis loo siman yahay iyo casharada laga bartay natiijadii xanuunka COVID-19. Daabacaada labaad waxa hogaaminaayey Fasax Dugsiyada Washington oo ay weheliyaan Kooxda Latalinta Qaranka iyo kooxaha gobolka ee matalayey juqraafiga gobolka, kala duwanaanta isirka, jinsiga, iyo xirfada.

Iyadoo lagasoo dhisay daabacaada koobaad, Kooxda Latalintu waxay sahmisay nashqadaha xirfada ee ay diyaariyeen Ururka Daryeelka Caruurta iyo Dhalinyarada, Beyond School Bells (Nebraska), Department of Education (Waaxda Waxbarashada) ee Michigan, Family and Social Services Administration (Maamulka Adeegyada Bulshada iyo Qoyska) ee Indiana, Ururka Kadib Dugsiga, Department of Youth and Community Development (Waaxda Horumarinta Bulshada iyo Dhalinyarada) ee NYC, Degmada PrimeTime Palm Beach, iyo Department for Children and Families (Waaxda Caruurta iyo Qoysaska) ee Vermont. Waxaanu uga mahadnaqaynaa fursada aanu u helnay inaan wax ka barano dhammaan ururadan iyo adeeg-bixiyayaasha waxbarasho madaama ay gacan kageysteen qaabeynta nidaam horumarsan oo tayo leh ee Washington.

Mahadnaqyo



DAABACAADA LABAAD

Waad mahadsan tihiin shaqaalaha Fasaxa Dugsiyada Washington, gaar ahaan Sheely Mauck iyo Kelly Riffer, iyo sidoo kale Kooxda Latalinta Xeerarka oo suurto-galiyey Daabacaadan Labaad. Waxaanu sidoo kale u mahadcelinaynaa kaqeybgalayaasha Kooxda Wareysiga oo aragtiyahoodu si toosa wax uga tareen dhukumentigan.

Waxaan jeclaan lahayn inaan u mahadnaqno shaqsiyaadkan soo socda ee suuro galiyay in shaqadan ay qabsoonto:

Xubnaha Kooxda Latalinta

MARGARITA ALAMAN

Adeega Waxbarashada Degmada 123

KRISTA GALLOWAY

AYD Geek

SUSAN MACCLEARY

Kharyaadka Daryeelka Caruurta

JAYMIE MCLAUGHLIN

Kharyaadka Daryeelka Caruurta

VASILYA MENDYBAEVA

Department of Youth, Children, and Families (Waaxda Caruurta; Dhalinyarada & Qoysaska) ee Gobolka Washington

APRIL MILLER

Fasaxa Dugsiyada Washington

KATYA MILTIMORE

Naadiga Wiilasha iyo Hablaha Washington

SHAK SANDERS

Guryaha Xaafada

MIMI SANTOS

El Centro De La Raza

LEANDRA SHELTON

Mu'asasada Ardeyda Tacoma

SAMANTHA STEVENS

Adeega Waxbarashada Degmada 112

NERRISAH TOWNSEND

Fasaxa Dugsiyada Washington

COURTNEY WHITAKER

Washington Xulafada YMCAs



Kaqeybgalayaasha Kooxda Diirada

RACHEL SMITH

Naadiyada Wiilasha & Hablaha ee Sammamish

ANDREW PHAM

Guryaha Xaafada

LORI NELSON

YMCA

JO HAMER

Qadada

KAIRA GOMEZ-GARCIA

TOGETHER!

RON MCHENRY

Naadiga Wiilasha & Hablaha ee Degmada Skagit

DEBORAH BARNES

Golaha Madadaalada

ISIS LARA FERNANDEZ

Qadada

JANA MILLER

YMCA

CHRISTINA TRADER

Naadiga Wiilasha & Hablaha Degmada Skagit

ANKITA GUPTA

Living Well Kent

EMILY SESNON

Little Edisons School

LUCIA MARTINEZ

SWYFS

SHANNON MILLICAN

Whatcom Family YMCA

LATALIYE MASHRUUC

JENNIFER CURRY, ED.D.

Saameynta Isbadelka

TAFATIREYAASHA

SHEELY MAUCK

NERRISAH TOWNSEND

KELLY RIFFER

MARTHA ZUNIGA

Xarumaha Horumarinta Dhiirrigelinta

MEGAN PROOST

YMCA ee Degmada Snohomish

SHANNON MARCHAND

Kids Club Afterschool Program (Naadiga Caruurta ee Barnaamijka Dugsiga Kadib)

NATTHINEE FRIEDRICHSEN

SPIN

LAURA ARCE

Nisqually Head Start

MARTIN FORTNEY

Koolejka Dugsiyada Dadweynaha

STEFANIE PRATT

Communities of Rooted Brilliance

JUSTINIAN PANG

Qadada

EDIE HIGBY

Rural Resources Head Start Early Learning Program (Barnaamijka Khayraadka Miyiga ee Garab Qabashada Waxbarashada Hore)

MICHELLE TURNER

Naadiga Caruurta ee Madadaalada & Jirdhiska

NATALIE ELWANGER

Naadiga Wiilasha & Hablaha Degmada Lewis

MARWA SADIQ

Xarunta Bulshada Reer Ciraaq ee Washington

JESSICA HABBE

Qadada

SHERRY HELTON

Xarunta Waxbarashada ee Lacey

CHRISTINA TRADER

Naadiga Wiilasha & Hablaha Degmada Skagit

MELLISSA CORPOS

Samafalka Katooliga

DEITRA MILLER

St. Anne's ee Xarunta Caruurta iyo Qoyska

ARACELI OROZCO

YMCA Walla Walla





Hordhac

Horumarinta xirfadlayaasha kadib dugsiga iyo dhalinyaradu waxay door muhiima ka ciyaaraan bixinta waxbarasho tayo-sare leh iyo daryeelka deegaamada. Si loogu guulaysto arintan, xirfadlayaashu waxay u baahan yihiin inay horumariyaan aqoonta, xirfadaha, awoodaha, iyo tayada oo kor u qaadaya horumarka wanaagsan iyo badqabka caruurta da'da dugsiga (da'aaha 5-18). Dhukumentigani wuxuu dejinayaa astaamaha iyo xirfadaha ugu muhiimsan, wuxuuna sharxayaa waxa xirfadlayaasha Washington u baahan yihiin inay ogaadaan oo ay sameeyaan si ay u bixin karaan barnaamij tayo leh. Iyadoo la dejinaayo xirfado dhowra, waxaanu ku dhownahay hadafkeena casriyeynta fursada waxbarasho ee la balaadhiyey.

MABAADII'DA NASHQADA

Xirfadlayaasha daryeelka caruurta da'da dugsiga iyo barnaamijyada waxbarashada la balaadhiyey badanka waxay hayaan doorar badan iyo shaqooyin qeybo kala duwan ah. Inkastoo tani jirto, shay ayey wada wadaagaan: waxay aamisan yihiin in caruurta iyo dhalinyaradu u baahan yihiin deegaan ka caawinaya inay horumaraan. Xirfadlayaashu waxay abuuraan goobo caruurta iyo dhalinyaradu ku dareemaan ixtiraam, ku arkaan qiimahooda, una mahadnaqaan qaninimada kala duwanaanshaha ay kusoo kordhinayaan barnaamijka. Barnaamijyadu waxay sidoo kale fursad u leeyihiin inay buuxiyaan gan-daloolada u dhaxeeya dugsiga iyo guriga, oo ay abuuraan shuraako qoys iyo bulsho oo caawinaya dhaqanka, caadada, baahiyaha bina'aadamka ee asaasiga ah, isla markaana xoojinaya khibradaha waxbarasho.

Xirfadlayaashu waxay si weyn u saameyn karaan horumarka canuga iyo dhalinyarada. Kartidan waxa lagu diyaariyey aragtiyaha muhiimka iyo qiimaha hubinaya in xirfadlayaashu yihiin shaqaale wanaagsan oo caawiya nololsha caruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.






WAXAANU AAMISANAHAY IN:

- *Caruurta iyo dhalinyaradu yihiin bina'aadam ay tahay in lagula dhaqmo sharaf iyo cadaalad.*
- *Nidaam ku saleysan awood waa asaasiyaadka ugu adeegida caruurta, dhalinyarada iyo qoysaska si waxtar leh.*
- *Kajawaabis dhaqan oo daruuri u ah ugu adeegista caruurta iyo dhalinyarada si guud oo waxtar leh.*
- *Adeegyo tayo leh waa in ay ilaaliyaan baahiyaha shakhsiga maskaxda lagu hayo.*
- *Dhammaan xirfadlayaashu waxay u baahan yihiin inay wakhti u sameeyaan si ay uga turjumaan waxna uga bartaan nidaamkooda.*



GUUDMARKA QEYBAHA TUSMADA

Waxa jira toban qeybood oo tasmada dhukumentigan ku jira. Qeybaha tasmada waxa loogu talagalay inay kasoo wada dhex muuqdaan dhinacyada isirka, luuqada, iyo asalo dhaqan-dhaqaale ee kala duwan, iyo sidoo kale shakhsiyaad leh naafo jidheed, korniin, ama awoodo maskaxeed oo kala gedisan. Waxa jirta qeyb loo asteeyey tasmada sinaanta isirka iyo kajawaabista dhaqanka. Dhinac la dagaalanka takoorka iyo isir naceybku sidoo kale waxa lagu daray dhammaan qeybaha tasmada. Tusmooyinka dhawr ah waa kuwo waawayn oo waxa kujira qaybo hoosaadyo si sifican loogu habeeyo tusiyaasha.

TUSMADA	QEYB-HOOSAADYO
 Sinaanta Jinsiga iyo Kajawaabista Dhaqanka	
 Badqabka iyo Caafimaadka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Badqabka Deegaanka 2. Caafimaadka
 Korniinka iyo Horumarka	
 Barashada Deegaanka iyo Manhajka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Abuurista Deegaan Waxbarasho iyo Manhajka Guud 2. Kor u Qaadista Horumarka Jidhka, Bulshada, iyo Maskaxda 3. Kor u Qaadista Qoraalka: Xirfadaha Xidhiidhka iyo Hal-abuurka
 Isdhexgalka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Siinta Hagaha Gaarka ah 2. Kor u Qaadida Khibradaha Kooxaha
 Horumarinta Dhalinyarada	
 Indho-indhaynta iyo Qiimaynta	
 Qoysaska, Bulshooyinka, iyo Dugsiyada	<ol style="list-style-type: none"> 1. Xidhiidhada Qoysaska 2. Shuraakada Bulshada 3. Shuraakada Dugsiyada lala Leeyahay
 Qorsheynta iyo Hormarinta Barnaamijka	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qorsheynta iyo Qiimeynta Barnaamijka 2. Maamulka Shaqaalaha iyo Maaliyada
 Horumarinta Xirfada iyo Hogaaminta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ka go'onaanshaha iyo Ixtiraamo Barnaamijka iyo Saamileyda 2. Kobaca Xirfad ee Soconaya 3. Hogaaminta iyo Olaleynta

AKHRINTA KARTIDA MUHIIMKA AH

Marka naftaadu laqabsato sida xirfadaha loo habeeyo, waxay kuu noqon doontaa mid fudud inaad isticmaasho dhokumantigan. Shaxdan hoose waxay muujinaysaa sida loo akhriyo tasmada xirfadaha muhiimka ah iyo qaybo hoosaadyada. Mid kasta waxaad ka raadin doontaa qaybta sharaxaada taasoo muujinaysa muhiimada iyo ujeedka, iyo tusiyaasha qeexaya aqoonta, xirfadaha, iyo awoodaha saddexda heer ee kala duwan. Tani waa tusaale muujinaya sida xirfdaha muhiimka ah loo habeeyo:

Tasmada: Qaybta balaadhan ee kooxdan kartida ah



QEYB-HOOSAAD

QAYB HOOSAADKA QAYBTAN KARTIDA, HADDII AY KU HABOON TAHAY

SHARAXAADA

Sharaxaada qayb hoosaadka

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
A. Waxa muujiya qof soo galaya shaqaalaha ama meesha ku cusub	A. Waxa muujiya qof haysta xoogaa khibrad ah	A. Waxa muujiya qof haysta khibrad sare

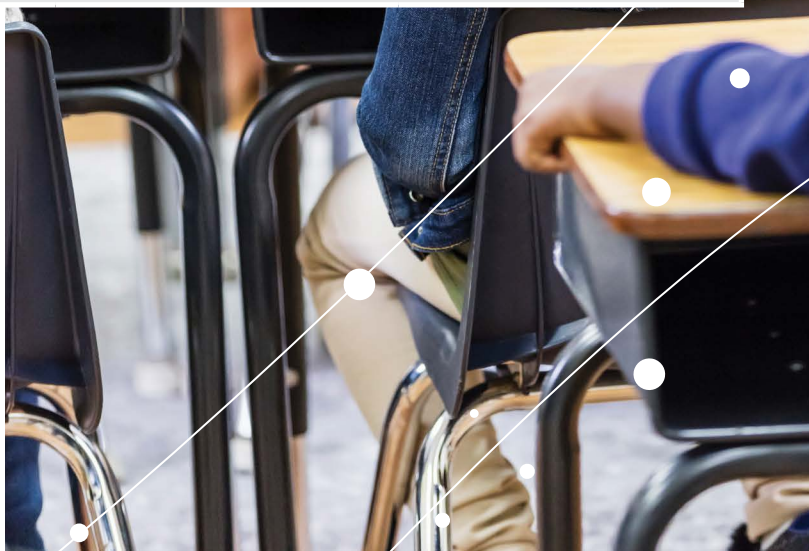
TILMAAMAYAAL

Tixgelinada

- Su'aalaha muhiimka ah ee aad waydiinaysa naftaadu sida kartida loogu dabaqayo shaqadaada

HEERARKA

Heerarka xirfaduhu waxay ku bilowdaan aqoonta aasaasiga ah iyo xirfadaha waxayna noqdaan kuwo aad u horumarsan heer kasta, laga soo bilaabo Dhaqan Soo Baxaya, Dhaqan Hirgalaya, iyo Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo. Xirfadlayaashu waxay leeyihiin waayo-aragnimo kala duwan, waxaana laga yaabaa inay arkaan iyaga oo Soo Baxaya ama Hirgalaya qaybaha qaar, oo ku Sii Qoto Dheeraanayo meelaha kale. Hadafku waa in la arko shakhsiyaadka ka gudbaya heer ilaa heer kale iyada oo loo marayo khibrad, tababar, waxbarasho rasmi ah, hagid, iyo/ama dib u eegis.





Isticmaalka Kartida Muhiimka ah

Balaadhinta fursadaha waxbarasho ee shaqaalaha, shaqaalaysiiaasha, iyo maalgeliyayaasha ayaa laga yaabaa inay isticmaalaan xirfadaha muhiimka ah si ay u taageeraan hawsha shaqsiga, hagaha barnaamijka qorshaynta horumarinta xirfadeed, una sheegaan horumarinta fursadaha waxbarasho ee cusub. Fiiri shaxda hoose si aad fikrado uga hesho sida aad ugu isticmaali karto noloshada xirfadeed:

DOORKA	SIDA AAD U ISTICMAALI KARTO KARTIDA MUHIIMKA AH?
Daryeel bixiyaasha tooska ah	<ul style="list-style-type: none"> • Qiimee heerka aqoonta iyo xirfada kujira qaybta tasmada • Aqoonso meelaha aad ku wanaagsan tahay iyo meelaha aad ku sarayso • Aqoonso meelaha ay horumarka xooga ahi kajiro
Agaasimayaasha Maamulayaasha Barnaamijka	<ul style="list-style-type: none"> • Samee qorshaynta horumarinta xirfadeed iyo siyaasado • Samee waxyaabaha uu shaqaaluhu qabanayo • Asaas shuruudaha horumarinta xirfadaha • Samee cabir mushahar oo ku salaysan guu gaadhista, khibrada, waxbarashada
Qoysaska/Daryeel bixiyaasha Shuraakada Bulshada Dugsiyada Dadweynaha (K-12)	<ul style="list-style-type: none"> • Wax ka baro waxyaabaha laga filayo xirfadlayaasha waxbarashada ee la balaadhiyay
Tabobarayaasha Ururada Tababarka	<ul style="list-style-type: none"> • Samee tababar iyo horumarinta kale ee shaqaalaha • Sii fursado waxbarasho la xidhiidha oo saamayn kuleh

SHAQAALEYSIINTA IYO SOO-DHAWEYNTA SHAQAALAHA CUSUB

Kartida muhiimka ahi waxay qabtaan aqoonta lagama maarmaanka ah, xirfadaha, iyo dhaqamada lagama maarmaanka u ah si loo taageero carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaskooda. Maamulayaasha barnaamijku waxay u isticmaali karaan xirfada iyo tilmaamayaasha hage ahaan marka ay:

- Samaynaayan waxyaabaha lagarabo shaqada goob cusub ama hore u jirtay
- Samaynaayan su'aalo waraysi
- Qiimaynta waxqabadka nashqadaynta

CAAWINTA HORUMARKA XIRFADA SHAKHSIGA

Waxaan ku dhiirigelinaynaa dhammaan xirfadlayaasha inay ku lug yeeshaan dib u eegista kobaca xirfadda. Is-qiimaynta (ka eeg Tasmada B) waxay ka caawin kartaa xirfadlayaasha inay go'aan ka gaadhaan sida si kutalagal ah diiradda loogu saaro horumarinta xirfadahooda. Xirfadlaha waxaa laga yaabaa inuu isticmaalo aragtiyo laga soo aruuriyay is-qiimeynta si uu u codsado taageerada waxbarashada.

Waxay ku xidhan tahay go'aanka qofka si uu u go'aansado sida loo dhamaystirayo is-qiimaynta. Tusaale ahaan, xirfad-yaqaanku waxa uu dooran karaa in uu diiradda saaro hal ama laba goobood ee xirfadaha hal mar iyo ka shaqaynta dhammaan goobaha isku mar.

Kartida muhiimka ahi waxay u shaqeeyaan qaab-dhismeedka is-qiimaynta iyo sidoo kale tababarida kormeerayaasha iyo la-taliyeyaal. Looguma talagalin in loo isticmaalo tilmaameyaal indho-indhayn ah, inkastoo ay u shaqayn karaan hage waxtar leh marka laga hadlayo wada-hadallada ku saabsan waxqabadka shaqaalaha. Xirfadlayaashu waxay isticmaali karaan Qalabka Is-qiimaynta Kartida Muhiimka ah jal ama laba jeer sannadkii iyagoo isticmaalaya dhammaan qaab-dhismeedka xirfada ama hal qayb oo kamid ah bishiiba inta lagu jiro sannadka. Sidoo kale, kormeerayaashu waxay isticmaali karaan qaab-dhismeedka si ay u hagaan falanqaynaha waxqabadka sannadlaha ah ama inay bixiyaan tababar ku saabsan xirfadaha shakhsi ahaaneed si joogto ah.

KARTIDA MUHIIMKA AH IYO TAYADA BARNAAMIJKA

Isticmaalka kartida muhiimka ah si loo fahmo oo si joogto ah loo wanaajiyo ku dhaqanka xubnaha shaqaalaha ayaa kaabaya isticmaalka qalabka tayada barnaamijka si loo horumariyo natiijooyinka barnaamijka. Dhab ahaantii, labada hab waa in la wada isticmaali karaa oo waana in si wadajir ah loo isticmaalaa. Barnaamijyada isticmaalaya Program Quality Assessments (Qiimaynaha Tayada Barnaamijka, PQA) ee Xarunta Weiker waxay aqoonsan doonaan habaynta u dhaxaysa laba qalab. In kasta oo Kartida Muhiimka ah ee Washington ee Xannaanada Ilmaha ee da'da dugsiga ay yihiin kuwo balaadhan, qaybaha ayaa la jaan qaada gaar ahaan dhinacyada jawiga waxbarashada, korriinka carruurta, isdhexgalka dhalinyarada, iyo awoodsiinta dhalinyarada. Waxaa muhiim ah in la ogaado in qalabka PQA loogu talagalay in ay dhaliyaan natiijooyin sax ah oo ku salaysan indho-indhayn, halka xirfadu ay tahay qaab hagitaan ah oo lagu wado hawsha (laakiin looma qorshayn inay noqdaan qalab indho-indhayn ah).

Fikradaha isticmaalka dhammaystirka kartida muhiimka ah ee leh qaabka tayada barnaamijka waxaa ka mid ah:

- Isticmaalka kartida si loo aqoonsado shaqaalaha ku fiican xirfadaha la xidhiidha tayada barnaamijka (tusaale, abuurista jawi waxbarasho oo badbaado leh) iyo in lagu hogaamiyo tababaro ama hagitaan shaqaale kale;
- Taageerida shaqaalaha si ay u dejiyaan yoolalka kobaca shaqaalaha ee ku xusan tusmada lana jaan qaada dhinacyada tayada barnaamijka ee u baahan hagaajin;
- Diirada saarista tayada barnaamijka iyo himilooyinka xirfada shaqaalaha ee la jaanqaada bil kasta (tusaale, shaqaale gaar ah oo diirada saaraya xirfada Badbaadada Deegaanka iyo shirarka kooxda ee diirada saaraya tilmaamayaasha tayada Healthy Environment program (Barnaamijka Deegaanka caafimaadka leh)).



TALO: Haddii barnaamijkaagu u isticmaalayo Kartida Muhiimka ah si uu u qiimeeyo meelaha ay ka midka yihiin Barashada Deegaanka iyo Manhajka iyo Kor u qaada Horumarinta Jidheed, Bulsheed, iyo Garasheed, waxaanu si adag kuugu dhiirigelinay inaad waydiiso dhalinyarada fikrado ku saabsan meelahan. Fursadan codka dhalinyaradu waxa ay u adeegtaa laba ujeedo oo ah in la helo jawaab celin toos ah si loo hubiyo kobac xirfadeed iyadoo la siinayo dhalinyarada fursad ay ku qaabeeyaan barnaamijka. Iyadoo ku xiran kooxda iyo cilaqaadka, tixgeli wada hadal toos ah ama sahan qarsoodi ah.



Gunaanadka

Waxaan ku dhiirigelinaynaa dhammaan xirfadlayaasha inay wadaagaan waayo-aragnimadooda oo ay ka qaybqaataan qorshe iskaashi si ay u horumariyaan taageerooyin waxtar leh, loo siman yahay, oo dhaqan ahaan ka jawaabaya kuwa la shaqeeya carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska. Kheyraadkan waxaa loo sameeyay inay noqoto dhokumanti jira. Waxay mari doontaa dib u eegis muddaysan oo ku salaysan

cilmi-baadhis iyo horumarro laga sameeyay goobta, jawaab-celinta isticmaalayaasha, iyo isbeddellada heerka-nidaamyada kale ee Gobolka Washington. Haddii aad hayso wax fikrad ah oo ku saabsan sida loo wanaajin karo isticmaalka iyo shaqada dhokumantigan, kala xidhiidh DCYF training@dcyf.wa.gov si aad ula wadaagto faalooyinkaas qiimaha leh. Siwadajir ah waxaan u dhisi karnaa nidaam wanaagsan oo taageero!



SINAANTA JINSIGA IYO KAJAWAABISTA DHAQANKA

I. SINAANTA JINSIGA IYO KAJAWAABISTA DHAQANKA

Faham sinnaanta iyo kala duwanaanshaha gudaha iyo dhaqamada oo dhan oo sii deegaan wax walba leh, soo dhawayn leh, iyo ixtiraam leh halkaas oo dhammaan carruurta, dhalinyarada, iyo qoysasku ay ku muujin karaan ku muhiimada aqoonsigooda dhaqan, caqiido, iyo dhaqan. Dadka leh mudnaan iyo awood dheeraad ah waxay kordhiyeen fursadaha ay wax kaga qabtaan sinnaan-la'aanta bulsheed ee gudaha iyo dibadda shirkada oo leh khataro yar, waxayna kordhiyeen mas'uuliyadda ka faa'iidaydiga fursadahaas. Tusiyaashu waxay ku haboon yihiin dhamaan shaqsiyaadka guud ahaan heer kasta oo shirkada ah.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu aqoonsadaa sida qofka isirkiisa, qowmiyaddiisa, hiddaha dhaqanka, luqadda/dadka, iyo aqoonsiga bulsheed iyo dhaqameed uu u heli karo mudnaan iyo/ama takoorid.</p> <p>B. Waxay siisaa jawi loo dhan yahay, soo dhawayn leh, oo ixtiraam leh dhammaan carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.</p> <p>C. Waxay u abuurtaa jawi badbaado leh carruurta iyo dhalinyarada si ay u ogaadaan aqoonsigooda, oo ay ku jiraan caqiidooyinka iyo arimaha dhaqameed.</p> <p>D. Waxay adeegsadaan agabka iyo dhaqamada ka tarjumaya oo qiimeeyaan dhammaan jinsiyadaha, qowmiyadaha, jinsiga, dhaqamada, qoysaska, diimaha, wacyigalinta galmada, luqadaha, iyo awoodaha jireed iyo korriin.</p> <p>E. Wuxuu wax ka bartaa dhaqamada aduunka, oo ay ku jiraan qaybo la xidhiidha oogada, gacmeed, iyo dhaqanka qoto dheer¹.</p>	<p>A. Waxay si qotodheer uga fakartaa xaaladaha dhaqan ahaan adag wuxuuna ka qayb qaataa wadahadal ku saabsan mudnaanta iyo dulmiga.</p> <p>B. Wuxuu abuuraa deegaan ay carruurta iyo dhalinyaradu ku muujiyaan hanweynaanta aqoonsiga dhaqameed, waxay aaminsan yihiin, iyo ku-dhaqankooda.</p> <p>C. Wuxuu xushmad u muujinayaa aqoonsiyada dhaqamada caruurta ay isku faca yihiin.</p> <p>D. Wuxuu qaabeeyaa fursadaha waxbarasho ee ka tarjumaya dhaqamada bulshada dhexdeeda iyo kala duwanaanshaha bulshada.</p> <p>E. Wuxuu aqoonsadaa sida mudnaanta iyo cadaadisku u saameeyaan isdhexgalka carruurta, dhalinyarada, qoysaska, iyo bulshada.</p>	<p>A. Wuxuu dhisaa iskaashiyo lala yeesho ururo bulsho oo dhaqan-gaar ah iyo kuwa kale ee la xidhiidha.</p> <p>B. Wuxuu falanqeyyaa dhaqanka shirkada, siyaasadaha iyo nidaamyada wuxuuna fuliyaa isbeddelada kobciya dhaqamada ka jawaabaya sinnaanta iyo dhaqanka.</p> <p>C. U dooda tababbarka socda si ay u qoto dheereeyaan barashada iyo falanqaynta nidaamyada la xidhiidha sinnaanta jinsiyadda, mudnaanta, iyo dulmiga naftooda, shaqaalaha, iyo ka qaybgalayaasha barnaamijka.</p> <p>D. Ka qaybqaata ficilka wada shaqaynta iyo u doodista si loo beddelo nidaamyada maxalliga ah iyo kuwa qaranka ee ku wajahan sinnaanta jinsiyadda iyo caddaaladda bulshada.</p>

Tixgelinada

- Sideen u ogaan karaa aqoonsigayga si aan si fiican u fahmo sida aan u arko oo aan ula macaamilo carruurta, qoysaska, iyo shuraakada?
- Sideen ugu tusi karaa carruurta iyo qoysaska inaan qiimaynayo aqoonsigooda dhaqan?
- Maxaa isbeddel ah oo aan ku samayn karaa goobta barnaamijkayga si aan u noqdo mid dhaqan ahaan koobsaday oo aan uga jawaabayaa aqoonsiga carruurta iyo dhalinyarada ee barnaamijkayga?

1. Dusha sare, gudaha, iyo dhaqanka qoto dheer waa qaybo ka mid ah qaabka Geedka Dhaqanka ee ay samaysay Zaretta Hammond.





BADQABKA IYO CAAFIMAADKA

II-1. BADQABKA DEEGAANKA

Xirfadlayaasha waxaa laga filayaa inay dhisaan oo ay ilaaliyaan deegaan hubinaya horumarka jidheed ee caafimaadka carruurta iyo dhalinyarada, badqabka, iyo nafaqada.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Waxay doorataa oo ay u ilaalisaa agabka iyo qalabka marka lajoogo dibada iyo gudahaba.</p> <p>B. Si firfircoon u kormeera oo u dhexgalaa carruurta iyo dhalinyarada si loo hubiyo badbaadada inta lagu jiro dhammaan hawlahaas.</p> <p>C. Waxay ilaalisaa deegaan caafimaad qaba iyadoo la raacayo nidaamyada caafimaad, badqab iyo nadaafadeed.</p> <p>D. Waxay maamushaa xaaladaha saameyn kara shakhsiyadka qaba xasaasiyadda, xiiqda, ama tabashooyinka kale ee caafimaadka.</p> <p>E. Waxay fahmaysaa siyaasadaha gaadiidka iyo habraacyada barnaamijka.</p>	<p>A. Waxa uu laqabsadaa deegaanka gudaha iyo dibadda si loo kordhiyo madax-banaanida carruurta iyo dhalinyarta baahiyaha gaarka ah qabta.</p> <p>B. Wuxuu abuuraa deegaan lagula xisaabtamayo taxaddarrada iyo xeerarka badbaadada.</p> <p>C. Waxay ka codsataa jawaab celinta carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska si loo aqoonsado loona hagaajiyo arrimaha badbaadada deegaanka.</p> <p>D. La wadaaga macluumaadka iyo agabka badbaadada ugu dambeeyay ee qoysaska iyo shaqaalaha.</p> <p>E. Waxay ku haboontahay nidaamyada badqabka si loo hubiyo in safarada dibadu yihiin kuwo badqaba.</p>	<p>A. Kala taliyaa badqabka deegaanka ee dhamaan barnaamijyada iyo hawlaha.</p> <p>B. Waxay horumarisaa, dib u eegis, iyo/ama dib u eegtaa siyaasadaha iyo habraacyada badbaadada deegaanka ee ku salaysan cilmi baadhista hadda jirta.</p> <p>C. Wuxuu tababaraa shaqaalaha iyo/ama mutadawiciinta ku saabsan siyaasadaha iyo nidaamyada badqabka barnaamijka.</p>

Tixgelinada

- Sidee baa badbaadada deegaanka loogu waafajin karaa carruurta iyo dhalinyarada leh awoodo, baahiyo iyo awoodo kala duwan?
- Sideed u dhisi kartaa jadwal joogto ah si aad u hubiso meelaha barnaamijkaaga khataraha badbaadada deegaanka si joogto ah uga gaysto?
- Sideed ku hubin kartaa in shaqaaluhu ay meeleeyaan inta uu socdo barnaamijka si dhammaan carruurta si firfircoon loo kormeero?

Ogow: Dhammaan xirfadlayaasha da'da dugsiga waa inay yaqaanaan oo waa inay la xidhiidhaan badbaadada iyo fayoobaanta iyadoo la raacayo da'da dugsiga WACs, halkan kahel: www.dcyf.wa.gov/services/early-learning-providers/licensed-provider/school-age-providers/wac.

II-2. CAAFIMAADKA

Sii barnaamij deegaan kaasoo taageeraya fayooabaanta dhamaan caruurta iyo dhalinyarta. World Health Organization (Ururka Qaramada Midoobay u Qaabilsan Caafimaadka) waxa uu ku qeexay fayooabaanta sida "xaalad ladnaan jidheed, maskaxeed iyo bulsheed oo dhamaystiran ee maaha kaliya maqnaanshaha cudur ama jirro."

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu muujiyaa nadaafadda saxda ah iyo hababka fayadhowrka, oo ay ku jiraan farsamooyinka gacmo-dhaqashada iyo hab-dhaqannada badbaadada leh ee maaraynta cuntada.</p> <p>B. Wuxuu ka jawaabaa oo uu diiwaangeliyaa dhaawacyada, oo uu maalin kasta la socda carruurta iyo dhalinyarada leh calaamadaha xanuunka iyo/ama calaamadaha xadgudubka iyo dayaca.</p> <p>C. Wuxuu sameeyaa dhaqdhaqaaqyo jidheed oo kala duwan oo buuxiya danaha, heerarka korriinka, iyo xirfadaha carruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>D. Waxay muujisaa ka warqabka arrimaha khatarta ah iyo doorashooyinka nolosha caafimaadka ee khuseeya nafaqada, caafimaadka jidhka iyo maskaxda, dhaqdhaqaaq jidhka, iyo xidhiidhada caafimaadka qaba.</p> <p>E. Wuxuu raaca tilmaamaha maamulka daawada iyo daawaynta la oggolaaday, oo ay ku jiraan dhukumentiyada la xidhiidha.</p>	<p>A. Waxay baraysaa carruurta iyo dhalinyarada habraacyada nadaafadda iyo fayadhowrka ku habboon.</p> <p>B. Waxay ku hawlgelisa carruurta/dhalinyarada falanqaynaha ku habboon da'da ee horumarka aadanaha iyo mowduucyo nololeed ee caafimaad qabka, oo uga jawaaba su'aalaha macluumaad sax ah oo cilmi-baadhis ku salaysan.</p> <p>C. Wuxuu kala hadlaa carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska waxa ku jira nafaqada cuntada iyo baahiyaha nafaqeynta.</p> <p>D. Waxay ka jawaabtaa dookhyada cuntada shakhsiga iyo kuwa dhaqameed.</p> <p>E. Wuxuu caawiyaa carruurta, dhalinyarada, qoysaska, shaqaalaha, iyo kuwa kale inay aqoonsadaan oo ay ka warbixiyaan xadgudubka iyo dayaca.</p> <p>F. Wuxuu qaabeeyaa oo uu hirgaliyaa hawlaha xooga lagu saarayo jidhka caafimaadka qaba, qaab nololeed caafimaad leh, dhaqdhaqaaq jidheed, iyo deegaan caafimaad qaba.</p>	<p>A. Wuxuu qorsheeyaa oo uu qiimeeyaa waxyaabaha ka jawaabaya nafaqada iyo baahiyada dhaqan.</p> <p>B. Dejiya siyaasadaha iyo hababka caddaynta ku salaysan ee la xidhiidha fayadhowrka, badbaadada, aqoonsiga iyo ka hortagga xadgudubka, nolol caafimaad leh, iyo mawduucyada la xidhiidha.</p> <p>C. Waxay kala shaqeysaa xirfadlayaasha daryeelka caafimaadka bulshada si ay wax uga qabtaan baahiyaha caafimaad ee caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>D. Wuxuu ka tababaraa shaqaalaha cabirada caafimaadka ee saameynaya guusha caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>E. Wuxuu isticmaalaa aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhista nafaqada, hawlaha jimicsiga, caafimaadka maskaxda, caafimaadka galmada iyo tarranka, jinsiga, iyo latalinta tarranka ee siyaasadaha ururka, barnaamijyada, iyo xeerarka.</p>

Tixgelinada

- Sidee ayaad u qiimaysaa caadooyinka dhaqanka caruurta ee la xidhiidha nafaqada iyo caafimaadka intay baranayaan xeerarka iyo caadooyinka cusub?
- Sidee ayaad u hubinaysaa in diwaanada iyo qoraalku yaalaan meelo la heli karo oo dhammaan shaqaaluhu ka warhayaan?
- Sidee ayaad u tixgalinaysaa oo aad u sharfaysaa fikirka iyo aqoonsiga jinsiga dadka yaryar marka la dejinaayo siyaasadaha iyo xeerarka barnaamijkaaga?



KORNIINKA IYO HORUMARKA

III. KORNIINKA IYO HORUMARKA

Xirfadlayaasha waxa laga filayaa inay fahmaan sida caruurta iyo dhalinyaradu u bartaan, u horumariyaan, una helaan fikirada luuqada iyo hal-abuurka ee qeyb kasta oo ka mida: jidhka, bulshada, dareenka, iyo maskaxda.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Waxay tilmaamaysaa heerarka aqoonta jidheed, maskaxeed, bulsheed, iyo dareen ee horumarka canuga iyo dhalinyarada.</p> <p>B. Waxay aqoonsanayaan in caruurta iyo dhalinyaradu ay bartaan oo ay ku kobcaan waayo-aragnimo.</p> <p>C. Waxay ka jawaabaysaa baahiyaha gaarka ah ee caruurta iyo dhalinyarada, oo ay ku jiraan kuwa baahiyaha gaarka ah leh.</p> <p>D. Waxay u aqoonsanaysaa qaabab dhaqanku saameyn karo hab-dhaqanka iyo korniinka.</p>	<p>A. Waxay qiimaynaysaa kala duwanaanshaha gaarka waxayna ka faa'idaysanaysaa qaab haboon oo si joogto ah wax looga badelaayo baahiyaha, daneynta, hantida, iyo awoodaha caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>B. Waxay aqoonsanaysaa qodobada halista ah ee macquulka ah, dibudhaca, ama naafooyinka tilmaami kara baahida adeegyo gaara, wax ka badelka barnaamijka, iyo/ama latashiga kormeeraha.</p> <p>C. Waxay abuuraysaa deegaano iyo khibrado ixtiraamaya oo xaqiijinaya kala duwanaanshaha dhaqanka, isirka, luuqada, jinsiga, iyo dhaqaalaha bulshada.</p>	<p>A. Wuxuu ka tabobarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhista korniinka canuga iyo barbaarta si loo taageero xeerarka ugu fiican ee barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu kasoo ururinayaa xogta ilo kala duwan si loo taageero qiimeynta iyo horumarinta barnaamijka iyo xeerarka ururka.</p> <p>C. Wuxuu dib u eegayaa oo maamulayaa siyaasadaha iyo xeerarka barnaamijka si loo hubiyo inay caawinayaan oo ay waafaqsan yihiin horumarka caruurta iyo dhalinyarada loo adeegay.</p>

Tixgelinada

- Sidee ayey korniinka iyo horumarku khaas u noqonayaan iyadoo lagu saleynayo aqoonsiga ardeyda?
- Sidee ayuu dhaqanku u saameynayaa qaabka iyo sida canugu u muujinaayo hab-dhaqan kuhaboon da'da?
- Sidee ayaad wax uga badelaysaa fahamkaaga korniinka iyo horumarka markaad la shaqeynaysid caruurta qabta baahiyaha gaarka ah?



BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-1. ABUURISTA DEEGAAN WAXBARASHO IYO MANHAJKA GUUD

Samee deegaan siinaya khibrado waxbaasho iyo manhaj si loo daboolo baahiyaha, kartida iyo daneynta caruurta iyo dhalinyarada.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta sida bay'ada/deegaanku u saameyn karto waxtarka waxdhigista iyo waxbarashada.</p> <p>B. Wuxuu aqoonsanayaa in caruurta iyo dhalinyaradu si fiican ugu bartaan khibrado haboon oo muuqda.</p> <p>C. Wuxuu dhisayaa qorshayaasha iyo/ ama qorsheyntayaa hawlaha ku saleysan heerarka waxbarasho.</p> <p>D. Wuxuu ilaalinayaa jadwal joogto ah oo dheeli-tiriya hawlo firfircooni iyo deganaan leh, dhalinyaro iyo waayeel quman, shakhsiyaad iyo kooxo, iyo gudo iyo dibada leh.</p> <p>E. Wuxuu hubinayaa inay jiraan agab ku filan, korniin ahaan ku haboon, oo dhaqan ahaan waxtarleh bilowga hawl kasta.</p>	<p>A. Wuxuu siinayaa caruurta iyo dhalinyarada fursado ka turjumaya khibrado, sameynayaa qorshayaal, ama u dejinayaa hadafyo mudada gaaban/dheer ah.</p> <p>B. Wuxuu siinayaa deegaan badqab u leh jidh ahaan iyo maskax ahaanba oo u sahlaya barashada dhammaan qeybaha manhajka.</p> <p>C. Wuxuu si cad u siinayaa fursado caruurta iyo dhalinyaradu ku sameyaan doorashada hawlaha ku helaan doorar hogaamin barnaamijka gudihisa.</p> <p>D. Wuxuu siinayaa hawl u saamaxaya caruurta iyo dhalinyaradu inay isticmaalaan agabka ama fikradaha iyagoo raacaya xeerarka.</p> <p>E. Wuxuu abuurayaa deegaan caawinaya waxbarashada jirta oo ay ku jiraan hawlaha isku dheeli-tiraya aragtiyaha xaqiiqda ah ee waayo-aragnimada wata.</p>	<p>A. Wuxuu kala macaamilayaa shaqaalaha, caruurta/dhalinyarada, iyo qoysasku inay qiimeeyaan deegaanka waxbarasho iyo manhajka dhammaan caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>B. Wuxuu isticmaalayaa cilmi-baadhistada hadda si loo nashaqadeeyo, dib loogu eego, loona horumriyo manhajka iyo deegaanka waxbarasho si loo gaadho heerarka, awoodaha iyo baahiyaha waxbarasho ee dhammaan caruurta/dhalinyarada.</p> <p>C. Wuxuu ka taageerayaa shaqaalaha/kooxa macalimiinta ah nashqada manhajka.</p> <p>D. Wuxuu kala shaqeynayaa wakaaladaha inay kordhiyaan fursadaha waxbarasho ee qeybo manhajka ah.</p> <p>E. Wuxuu qiimeynayaa manhajka si loo hubiyo in uu wax ka qabanayo heerarka waxbarasho ee qeybaha tusmada (tusaale, sayniska, xisaabta, farshaxanka, iwm.).</p>

Tixgelinada

- Sidee ayaad uga dhigtaa qodobkasta oo deegaanka waxbarashada tooska ah mid dhaqan ahaan turjumaya oo matalaya bulshada?
- Sidee ayaa uga codsataa taageero uguna dartaa fikirka dadka yaryar qorsheynta barnaamijkaaga?
- Tixgalino nooc ee ayaad ku dheeli-tirtaa dejinta jadwalkaaga maalinlaha iyo todobaadlaha ah ee barnaamijka?





IV-2. KOR U QAADISTA HORUMARKA JIDHKA, BULSHADA, IYO MASKAXDA

Waxbarashadu waa mid bulsheed iyo dareen. Xirfadlayaashu waxay u baahan yihiin inay ka faa'idaystaan siyaasadaha iyo xeerarka si ay caawiyaan barashada iyo dhisida xirfada ee dhammaan qeybaha: jidheed, bulsheed, dareen iyo maskaxeed.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu sawir ka bixinayaa fikirka iyo maamulka badqaba ee dareenka.</p> <p>B. Wuxuu weydiinayaa caruurta iyo dhalinyarada su'aalo furan oo la xidhiidha waxbarashada la balaadhiyey.</p> <p>C. Wuxuu dhiirgalinayaa horumarka maskaxeed, bulsho, dareen iyo jidheed ee caruurta iyo dhalinyarada iyadoo la marayo tijaabin, sahamin, sawirid iyo ciyaar.</p> <p>D. Wuxuu caawinayaa in caruurta iyo dhalinyarada u wada shaqeeyaan kooxo waaweyn iyo kuwo yaryarba.</p> <p>E. Wuxuu siinayaa fursado lagu dhisaayo naxariista iyo ixtiraamka caruurta, dhalinyarada, iyo dadka waaweyn dhexdooda.</p>	<p>A. Wuxuu dib u qeegayaa hawlaha waxbarasho si loogu dhiso waxbarashadii hore, loo nadiifiyo fikirka, loona dhiso fikirka haboon iyo xirfadaha.</p> <p>B. Wuxuu ku darayaa hawlaha maskaxeed, bulsheed, iyo jidheed dhammaan qeybaha manhajka.</p> <p>C. Wuxuu siinayaa tilmaam iyo taageero xalinta dhibaatooyinka iyo khilaafka ah.</p> <p>D. Wuxuu saxayaa siyaasadaha barnaamijka si loola macaamilo shakhsiyad dano iyo awoodo kala duwan leh.</p>	<p>A. Wuxuu ku tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis si loo taageero fursadaha horumarka jidheed, maskaxeed iyo bulsho ee hawlaha barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu u ololeynayaa siyaasado dhaqan ahaan haboon iyo xeerar kor u qaadaya horumarka jidheed, maskaxeed, iyo bulsheed.</p> <p>C. Wuxuu qiimeynayaa tayada iyo wixtarka manhajka, hawlaha, iyo fursadaha caawinaya horumarka jidheed, maskaxeed, iyo bulsheed.</p>

Tixgelinada

- Sidee ayaan horumarka bulsheed wax looga badeli karaa iyadoo ku saleysan doorashada iyo hab-dhaqanada caruurta?
- Sidee ayaad iskugu dheeli-tirtaa horumarinta jidheed, bulsho, iyo maskaxeed iyo xirfadaha jadwalkaaga maalinlaha ama todobaadlaha?
- Sidee ayaad ugu tilmaamtaa dadka yaryar khilaaf?

IV-3. KOR U QAADISTA QORAALKA: XIRFADAHA XIDHIIDHKA IYO HAL-ABUURKA

Noocyada xidhiidha iyo hab fikirku badana waxay ku xidhan yihiin taariikhda dadka. Xirfadlayaashu waa inay siiyaan qaabab badan oo kala duwan caruurta iyo dhalinyarada si ay ugu gudbin karaan fikirkooda iyo danahooda, si qofkastaaba u helo qaab uu uga qeybgali karo.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu sawir ka bixinayaa dhageysiga fican iyo qaababkal xirfadaha kala duwan ee xidhiidha, oo ay ku jiraan noocyada hadalka iyo kuwa aan ahayn hadalka si loo sheego fikir iyo dareen.</p> <p>B. Wuxuu fahmayaa in noocyada xidhiidhka iyo sharaxaadu kala duwan yihiin iyadoo ku saleysan arimaha bulshada iyo dhaqanka.</p> <p>C. Wuxuu kor u qaadayaa siyaasadaha caruurta/dhalinyarada ee xalinta khilaafyada.</p> <p>D. Wuxuu siinayaa fursado lagu balaadhinayo kalmadaahaaga iyo kaqeybgalaha.</p> <p>E. Wuxuu siinayaa wakhti iyo hawlo aan cayineyn si loo dhiiri galiyo hal-abuurka iyo gaar ahaanshaha hadalka.</p>	<p>A. Wuxuu siinayaa fursado kala duwan oo xidhiidha si loo daboolo danaha gaarka iyo heerarka xirfadaha ee caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>B. Wuxuu ku darayaa hawlaha hadalka iyo hal-abuurka ee ka turjumaya dhaqamo kala duwan.</p> <p>C. Wuxuu ugu dabaal degayaa hal-abuurka hadalka bandhigyo, ama kulamo dadweyne.</p> <p>D. Wuxuu u ololeynayaa muhiimada sharaxa hadalka, dareenka, iyo fikradaha iyadoo la marayo sharaxaado hal-abuur leh.</p>	<p>A. Wuxuu isticmaalayaa qalabka qiimeynta joogtada ah, dhaqan ahaan haboon si loo qiimeeyo xirfadaha xidhiidhka gaarka ah.</p> <p>B. Wuxuu qiimeynayaa haboonaanshaha iyo waxtarka hawlaha hal-abuurka ee kooxaha iyo shakhsiyaadka.</p> <p>C. Wuxuu ka tabobarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis ku sahabsan barashada luuqada, akhriska iyo qoraalka, wuxuuna kor u qaadayaa hal-abuurka si loo taageero qorsheynta barnaamijka iyo hawlaha.</p> <p>D. Wuxuu dhisayaa shuraakada xubnaha bulshada iyo ururada si loo balaadhiyo fahamka hal-abuurka hadalka iyo waayo-aragnimada.</p>

Tixgelinada

- Waa maxay dhaqamada xidhiidhka ee dhalinyarada aad u shaqeysid? Ka waran shaqaalahaaga? Kuwaahaga?
- Sidee ayaa hal-abuurka suugaantu u kala duwan yahay canug ka canug isagoo ku saleysan aqoonsigooda iyo dhaqankooda?



"Waxaan dareemaa in qeybta ugu faa'idada badan ee barnaamijkayga dugsiga kadib ay noqon doonto dareenka bulshada iyo qoyska ee aan ku dareemo gudaha barnaamijka dugsiga kadib."

- Angeles Mejia-Sierra (da'da 15), Safirka Xulufada Dhalinyarada Dugsiga-kadib



ISDHEXGALKA

V-1. SIINTA HAGAHA GAARKA AH

Shaqaaluhu waa inay u diyaarsanaadaan inay ka caawiyaan caruurta iyo dhalinyarada inay xaliyaan khilaafaadka, qaladaadka, ama anshax-xumada, oo u badelaan furado waxbarasho. Siyaasadaha ay isticmaali doonaan waxay u baahan doonaan in gaar laga dhigo si uu u heli karo canug iyo barbaarkastaaba.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Inta lagu jiro khilaafyada, wuxuu dhiirgalinayaa weydiinta su'aalaha fahamka iyo dhageysiga firfircoon ee jawaabaha la bixiyey.</p> <p>B. Wuxuu la dhisayaa xidhiidho kalsooni leh caruurta iyo dhalinyarada kuwaasoo siinaya kalsooni jidheed iyo shucuureed.</p> <p>C. Wuxuu fahmayaa eexashada cad wuxuuna yareynayaa eexashada qofka iyadoo la marayo lasocosho iyo waxbarasho joogto ah.</p> <p>D. Wuxuu raacayaa tilmaamo loo dejiyey kormeerka, hab-dhaqanka haboon, maamulka kooxaha, iyo xalinta khilaafaadka.</p> <p>E. Wuxuu muujinayaa aqoonta sida hab-dhanadu uga turjumaan baahiyaha canuga/dhalinyarada.</p>	<p>A. Wuxuu isticmaalayaa habab tilmaamo wacan oo toos ah iyo kuwo dadbanba si hab waxtar leh looga jawaabo hab-dhaqanada.</p> <p>B. Wuxuu ka caawinayaa caruurta iyo dhalinyaradu inay bartaan sida loogu sharaxo shucuurta hab waxtar leh, loogu xaliyo dhibaatooyinka, loona sameeyo go'aamo madaxbanaan.</p> <p>C. Wuxuu dooranayaa nidaamyo tilmaam ku saleysan shakhsiyada iyo heerarka horumarka ee caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>D. Wuxuu isticmaalayaa cilmiga aqoonsiga dhaqanka caruurta/dhalinyarada si loo taageero xalinta dhibaataada iyo khilaafka.</p>	<p>A. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha korniinka iyo horumarka caruurta/barbaarta si loo horumariyo siyaasadaha tilmaamta.</p> <p>B. Wuxuu kala shaqeeyaa goysaska iyo dugsiyadu inay horumariyaan rajooyinka korniinka haboon ee hab-dhaqanada.</p> <p>C. Wuxuu abuurayaa heshiis kooxeedyo qoran oo waadixa iyo nidaamyo xalin khilaaf.</p> <p>D. Wuxuu diyaarinayaa qorshayaasha tilmaamta gaarka ah.</p>

Tixgelinada

- Waa maxay xeerarka aad isticmaashaa si aad u hubisid inaad ku xidhnaatid dadka yaryar ee barnaamijkaaga si maalinle ah koox shaqaale ahaan?
- Sidee ayaad uga shaqeynaysaa inaad fahamtid oo aad ilowdid eexashada aad leedahay?
- Siyaasadehee ayaad isticmaali kartaa si aad uga caawisid caruurta iyo dhalinyaradu inay bartaan inay fahmaan oo isticmaalaan shucuurtooda?



V-2. KOR U QAADIDA KHIRADAH A KOOXAHA

Khibradaha kooxuhu waxay siinaysaa caruurta iyo dhalinyarada fursad ay kaga doodaan, ku helaan aragti, tanaasul, iyo xalin dhibaato. Waxay sidoo kale ka caawin kartaa inay xoojiyaan xidhiidhaha oo ay dhisaan xirfado bulsho oo qiimo leh kuwaasoo ka caawin doonaa deegaanka guriga, dugsiga, iyo shaqada.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu hirgalinayaa hawlaha si loo hubiyo in dhammaan caruurta iyo dhalinyaradu ka qeyb yihiin.</p> <p>B. Wuxuu siinayaa joogteyn iyadoo la raacayo jadwal la dejiyey oo loogana wada xidhiidhayo si firfircoon isbadelka.</p> <p>C. Wuxuu siinayaa tilmaamo waadixa oo hawlaha iyo isbadelada jawalka ah.</p> <p>D. Wuxuu ka doodayaa rajooyinka iyo xuduudaha kooxaha si loo taageero deegaan soo-dhaweyn leh.</p> <p>E. Wuxuu isticmaalayaa nidaamyo tilmaam iyo xidhiidh dhisid leh si loogu dhafo caruurta iyo dhalinyarada dhammaan awoodahooda koox.</p>	<p>A. Wuxuu siinayaa khibrado ka jawaabaya danaha guud ee caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>B. Wuxuu aqoonsanayaa awoodaha gaarka ah si loo xoojiyo isbadelada oo kor loogu qaado wada-shaqeyn waxbarasho.</p> <p>C. Wuxuu diyaarinayaa hawlo wada-shaqeyn kooxeed oo dhisaya xirfadaha doodaha, tanaasulka, iyo xalinta khilaafaadka.</p> <p>D. Wuxuu siinayaa fursado caruurta iyo dhalinyaradu kaga wadashaqeyn karaan hadaf la wadaago oo ay ka dhalan karaan waxyaabo la taaban karo iy waxqabad.</p> <p>E. Wuxuu siinayaa deegaan taageero leh oo ka caawinaya horumarinta aqoonsiga iyo kamid ahaanshaha.</p>	<p>A. Wuxuu u sahlayaa in caruurta iyo dhalinyaradu dejiyaan tilmaamaha barnaamijka iyo qaab-dhismeedyada kooxaha, dhaqamada barnaamijka, iyo rajooyinka.</p> <p>B. Wuxuu diyaarinayaa hawlo wadashaqeyn kooxeed oo waafaqsan cilmi-baadhista hadda iyo/ama manhajka barnaamijka.</p> <p>C. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis lagu taageerayo siyaasado barnaamijyo wadashaqeyn barnaamijyada.</p>

Tixgelinada

- Siyaasado nooc ee ah ayaad isticmaalaysaa si aad ugu dhistid xidhiidho kooxeed qeybaha kala duwan?
- Waa maxay qaababka aad wax uga badeshid hawlaha dhalinyarada baahiyaha gaarka ah leh iyo/ama diyaargarowga?
- Sidee aye la tahay oo maxay uga dhigan tahay caruurta inay helaan dareen ka mid ahaansho?



HORUMARINTA DHALINYARADA

VI. HORUMARINTA DHALINYARADA

Waxaanu rabnaa inaan hubino in dhammaan caruurta iyo dhalinyaradu helaan fursad ay ku horumariyaan isxakameyn, bartaan sida wax loo xaliyo, looguna celceliyo xirfadaha hogaaminta. Xirfadlayaashu waa inay u abuuraan fursado hogaanka, codka, iyo xoojinta dhalinyarada si ay u baran karaan sida loo saameeyo, dhiirigaliyo, ogeysiyo, ee loogu dhiiriyo ficilada.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu qiimeeyaa waxtarka dhalinyarada wuxuuna siinaya fursado ay ku sameeyaan doorashooyinka barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu siinayaa doorar hogaamin badan caruurta iyo dhalinyarada barnaamijka gudihiisa.</p> <p>C. Wuxuu u dabaal-degayaa guusha caruurta/dhalinyarada wuxuuna ku casuumayaa fursado ay wax kaga bartaan iskudayga iyo qaladaadka.</p> <p>D. Wuxuu siinayaa deegaan ka caawinaya canug/barbaar kasta inuu ogaado, aqbal, oo ku faano naftiisa isla markaana horumariyo madaxbanaani.</p> <p>E. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta wuxuuna aqoonsanayaa cadaadiska waalidka ee dhalinyarada ee siyaasada, xeerarka, ama hab-dhaqanada.</p>	<p>A. Wuxuu la wadaagayaa awood wuxuuna dhiirigalinayaa hogaanka isagoo siinaya fursado loogu adeegayo bulshada laguna nashqadeynaayo barnaamijka dhalinyarada horkacayso.</p> <p>B. Wuxuu siinayaa taageero iyo fursado hogaamin ah oo waafaqsan baahiyaha horumarineed.</p> <p>C. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta dhaqanka iyo awooda dhalinyarada ee bulshada dhexdeeda.</p> <p>D. Wuxuu joojinayaa cadaadiska waayeelka ee dhalinyarada ee barnaamijka iyo hawlaha.</p>	<p>A. Wuxuu barayaa caruurta iyo dhalinyarada xuquuqdooda sharciga ah.</p> <p>B. Wuxuu u ololeynayaa wadashaqeyn xoogan oo waalidka iyo dhalinyarada ah iyo muhiimada hal-abuurka.</p> <p>C. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda, cilmi-baadhis, iyo xeerar lagu taageerayo xoojinta, hogaanka iyo codka dhalinyarada ee barnaamijka.</p> <p>D. Wuxuu abuurayaa siyaasado urur iyo nidaamyada lagu taageerayo kaqeybgalka dhalinyarada.</p> <p>E. Wuxuu joojinayaa cadaadiska waalidka ee dhalinyarada ee nidaamyada ururka iyo dibada.</p>

Tixgelinada

- Miyaan u dhageysanayaa dhalinyarada si waxtarleh?
- Sidee ayaan ugu abuura fursado dhalinyarada si ay wax u hogaamiyaan iyadoo lagu saleynaayo dookhooda iyo nashqadooda?
- Sidee ayaad u hubisaa cadaadiska waalidka ee barnaamijkaaga?
- Sidee ayaad u hubin kartaa in dhammaan dhalinyaradu fursado u helaan hogaaminta?



INDHO-INDHAYNTA IYO QIIMAYNTA

VII. INDHO-INDHAYNTA IYO QIIMAYNTA

Carruurta iyo dhallinyaradu waxay ku koraan intay tahlayaan. Kormeer oo qiimee waxa caruurta iyo dhallinyaradu garanayso iyo waxa la samayn karo si loo qorsheeyo oo loosiyo manhaj kaasoo buuxiya koritaankooda iyo baahiyahooda waxbarasho. Indho-indhaynta iyo qiimaynta waxa loo dhammaystiri karaa si rasmi ah iyo si aan rasmi ahayn. Qiimaynta aan rasmiga ahayn waxay u ekaan kartaa ka qayb qaadashada wadahadalada kooxaha shaqaalaha ee ku saabsan waxa aad ku aragto iyo maqashay hawlaha. Qiimaynta rasmiga ah waxaa ka mid noqon kara isticmaalka khaaska ah, qalabyada cilmi-baadhistu ansaxisay ee jadowalka la dejiyay.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Waxay ilaalisaa sirta ku saabsan indho-indhaynta iyo macluumaadka qiimaynta.</p> <p>B. Wuxuu aqoonsadaa siyaabo lagu barto shaqsi kasta awoodiisa, baahidiisa, danaha, qoyska, iyo xaalada nololeed.</p> <p>C. Waxay u isticmaashaa qaabab kala duwan oo rasmi ah iyo mid aan rasmi ahayn, dhaqamo-la xidhiidha/indho-indhayn/nidaam qiimayn si aan eex lahayn.</p>	<p>A. Wuxuu la xidhiidha natijooyinka indho-indhaynta iyo welwelka ku saabsan hab-dhaqanka iyo arrimaha deegaanka ee shakhsiyaadka la oggol yahay.</p> <p>B. Waxay ka qaybgelisaa dhallinyarada, shaqaalaha, iyo qoysaska nidaamka qiimaynta ee socda.</p> <p>C. Wuxuu tarjumaa macluumaadka indha-indheynta si loo horumariyo adeegyada, fursadaha, iyo taageerada carruurta iyo dhallinyarada.</p>	<p>A. Waxay la shaqeeyaan kooxaha qiimaynta, dugsiga, iyo caafimaadka ee carruurta iyo dhallinyarada baahiyaha gaarka ah qaba.</p> <p>B. Wuxuu ku tababaraa shaqaalaha xeeladaha cilmi-baadhistu ku saleysan si ay u taageeraan kormeerka iyo qiimeynta.</p> <p>C. Wuxuu dejiya shuruudaha, nidaamyada, iyo hababka dhukumantiyada ee indho-indhaynta, qiimaynta, iyo hoyga.</p>

Tixgelinada

- Sidee baad u sahamin kartaa eexdaada ka hor inta aanad samayn indho-indhayn?
- Sidee ku ogaan kartaa marka aad isbedel ku samaynayso manhajkaaga ama goorta aad la qabsanayso hawlahaaga si aad u dhiirigeliso horumarinta xirfada?
- Miyaad si joogto ah wakhti ula muddaysay kooxdaada shaqaalaha si aad ugala hadasho indho-indhaynta oo aad u samayso qorshayaal lagu taageerayo dhallinyarada?





QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-1. XIDHIIDHADA QOYSASKA

Xirfadlayaashu waa inay si wada jir ah ula shaqeeyaan qoysaska si ay u daboolaan baahiyaha carruurta iyo dhallinyarada, oo ay ku dhiirigeliyaan xidhiidhka qoyska ee barnaamijka.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Aqoonsiga iyo qiimaynta isku midka ah iyo kala duwanaanshaha dhaqamada iyo qaababka kala duwan ee qoysaska.</p> <p>B. Adeegsada luuqad loo dhan yahay oo xusa dhammaan noocyada/qaab-dhismeedka qoyska, qiimeeya meelaha ay ku wanaagsan yihiin, oo ku daydo nidaamka qoys-ku-saleysan yahay.</p> <p>C. Wuxuu la shaqeynayaa qoysaska kasoo jeeda bulshooyin kala duwan dhaqan ahaan, luuqad ahaan, isir iyo dhaqaale bulsho ahaan.</p> <p>D. Wuxuu kala xidhiidhaa xubnaha qoyska wax ku saabsan hawlaha barnaamijka.</p> <p>E. Wuxuu aqoonsadaa saamaynta dhaqanka, luqada, qoomiyada, iyo kala duwanaanta dhaqan-dhaqaale ee ka dhex jiri kara guriga iyo goobta barnaamijka.</p>	<p>A. Waxay dhistaa xidhiidho taageero qoysaska waxayna ilaalisaa sirta ku saabsan su'aalaha, codsiyada, caqabadaha, ama faahfaahinta shakhsiyeed marka laga reebo sida uu sharcigu farayo.</p> <p>B. Waxay hubisaa kala duwanaanshaha qoyska iyo dhaqamada bulshada inay ka muuqdaan dhammaan qaybaha barnaamijka.</p> <p>C. Waxay ku casuuntaa qoysaska inay wadaagaan xirfadaha, iyo arimaha dhaqanka iyagoo ka qayb qaadanaya hawlaha barnaamijka.</p> <p>D. Wuxuu fududeeyaa fursadaha horumarinta shabakadaha bulshada iyo taageerada qoysaska.</p> <p>E. Wuxuu nidaamiyaa hab ku salaysan awooda, qoyska-xuddun u ah si ay u taageeraan cilaacaadka wanaagsan ee u dhexeeya carruurta iyo dhallinyarada iyo qoysaskooda.</p>	<p>A. Wuxuu qiimeeyaa barnaamijka si loo hubiyo inuu qiimeeyo, soo dhaweeyo, oo ilaaliyo dhaqamada, caadooyinka, caqiidooyinka, iyo dhaqamada carruurta, dhallinyarada, iyo qoysaska.</p> <p>B. Ka qayb galka horumarinta barnaamijka qoysaska/siyaasadda iyo qiimaynta.</p> <p>C. Waxay ku tababartaa shaqaalaha aragtiyaha hadda jira iyo cilmi baadhisaha si ay u fahmaan dhaq-dhaqaaqa bulshooyinka dhaqamada kala duwan ka dhex jira oo ay taageeraan la shaqeynta qoysaska.</p> <p>D. Wuxuu falanqeyyaa waxtarka ka-qaybgalka qoyska iyo kooxaha la-talinta, wuxuuna isticmaalaa xogta si uu u hagaajiyo barnaamijka.</p> <p>E. Wuxuu kormeeraa horumarinta siyaasadaha barnaamijka, nidaamyada, iyo maareynta khatarta ee ku saabsan ka qaybgalka qoyska.</p>

Tixgelinada

- Sideed u ixtiraami kartaa doorashooyinka iyo dhaqamada qoysaska kala duwan?
- Waa maxay dariiqooyinka hal abuur leh oo lagu baran karo qoysaska aan ku hadlin luqadda shaqaalaha barnaamijka?
- Sideed ugu casuuntaa qoysaska inay ku siiyaan ra'yi-celin/waxtarid ku saabsan qaabka wax-barashada barnaamijkaaga?



VIII-2. SHURAAKADA BULSHADA

Xirfadlayaasha waxaa laga filayaa inay la shaqeeyaan ururada bulshada si ay u daboolaan baahiyaha carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska, iyo dhiirigelinta ka qaybgalka bulshada ee hawlaha barnaamijka.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. La wadaaga macluumaadka ku saabsan ilaha bulshada ee laga yaabo inay bixiyaan adeegyo iyo waxqabadyo carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.</p> <p>B. Si wada jir ah ula shaqeeya tabaruceyaasha iyo la-hawlgalayaasha si ay si wax ku ool ah u taageeraan barnaamijka.</p> <p>C. U abuura fursado carruurta iyo dhallinyarada si ay wax uga bartaan oo ay ugu taageeraan bulshadooda waxqabadyada, mashaariicda adeegga, ama safarrada dibadda.</p>	<p>A. Wuxuu abuura fursado uu kula shaqeeyo, dhegeysto, oo uu jawaab-celin ka helo xubnaha bulshada ama shuraakada.</p> <p>B. Waxay la shaqaysaa shuraakada bulshada si ay u qorto tabaruceyaal ama u sugaan agabka lagu taageerayo barnaamijyada iyo hawlaha.</p> <p>C. Wuxuu ka qaybqaataa dejinta hantida bulshada iyo qiimaynaha baahiyaha.</p>	<p>A. Waxay kordhisaa ama dhistaa xidhiidh cusub oo lala yeesho shuraakada bulshada si loo daboolo baahiyaha carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.</p> <p>B. Waxay dhistaa iskaashi ama wadashaqayn dhinacyo badan leh si loo taageero carruurta iyo dhalinyarada guud ahaan shirkadaha iyo machadyada bulshada dhexdeeda.</p> <p>C. Waxay u samaysaa hagitaan iyo fursado shaqo-barashada carruurta iyo dhallinyarada si ay u baadhaan danaha shaqada.</p>

Tixgelinada

- Sideed u dhisi kartaa xidhiidh la-hawlgalayaasha bulshada oo ku dhisan awood la wadaago iyo ixtiraam labada dhinac?
- Waa maxay noocyada fursadaha aad siiso si aad ugu dhiirigeliso carruurta inay la shaqeeyaan bulshadooda?

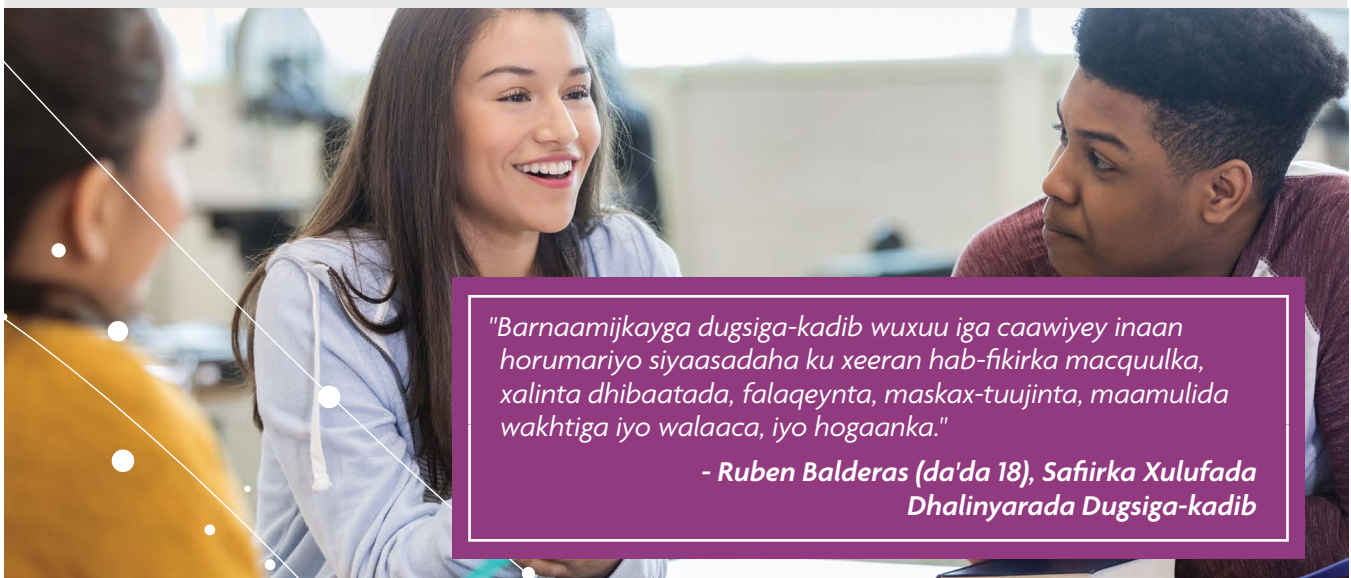
VIII-3. SHURAAKADA DUGSIYADA LALA LEEYAHAY

Hoggaanka shaqaalaha iyo barnaamijku waa in ay dhisaan xidhiidh wanaagsan oo ay la yeeshaan dugsiyada si ay si wada jir ah u daboolaan baahiyaha carruurta iyo dhallinyarada, oo ay xoojiyaan xidhiidhka ka dhexeeya waxbarashada maalinlaha ah ee dugsiyada iyo wakhtiga ka baxsan dugsiyada.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Waxay ilaalisaa xidhiidhka wada shaqayneed ee ka dhexeeya dugsiyada iyo barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu ka qaybqaataa tababbarka ku saabsan akhris-qorista, xisaabta, iyo manaahijta sayniska ee loo isticmaalo dugsiyada ka qaybgalayaasha barnaamijka.</p> <p>C. Waxay gacan ka geysataa horumarinta xeeladaha lagu kicinayo waxbarashada iyada oo loo marayo waxqabadyo.</p> <p>D. Waxay taageertaa dhacdooyinka wadajirka ah ee dugsiyada si loo dhiso xidhiidhka iyo isku xidhka dhalinyarada, qoysaska, dugsiyada, iyo shaqaalaha barnaamijka.</p> <p>E. Wuxuu muujiyaa aqoonta ku saabsan siyaasadaha/dhaqanka haga xidhiidhka iyo xog wadaagga dugsiyada iyo barnaamijka/shirkada.</p>	<p>A. Wuxuu waafajiyaa ku dhaqanka barnaamijka siyaasadaha dugsiyada ee ka tarjumaya dhaqanka qoysaska iyo barnaamijyadooda.</p> <p>B. Nakhshadeeyaan hawlaha barnaamijka si ay u taageeraan oo ula jaan qaadaan Washington Gobolka Grade Level Expectations (Heerka Fasalka Gobolka) (GLEs).</p> <p>C. Barnaamijyada dugsiyada ku saleysan, waxay fududeeyaan hawlaha badalista dugsiyada/barnaamijka ee shuraakada dugsiyada.</p> <p>D. Waxay horumarisaa cilaaqaadka shaqaalaha dugsiyada si loo aqoonsado la qabsiga suurtagalka ah si looga shaqsiyeeyo adeegyada ama la waafajiyoo ujeedooyinka waxbarashada fasalka.</p>	<p>A. Si kotalagal ah u waafajiyoo ujeedooyinka barnaamijka iyo hadafyada waaweyn ee qorshooyinka horumarinta tacliinta dugsiyada/degmada.</p> <p>B. Waxay hirgelisaa istaraatiijiyadaha badalista ee horumarka fasalka dugsiyada si loo hubiyo iskubeddel guul leh oo arday kastaa helo.</p> <p>C. Wuxuu horumariyaa heshiis iskaashi oo qoran oo lala yeesho maamulka dugsiyada ama degmada wuxuuna sameeyaa qiimayn joogto ah oo ku saabsan waxtarka heshiiska.</p> <p>D. Barnaamijyada dugsiyada ku saleysan, waxay horumariyaan qorshe ku saabsan isticmaalka agabka la wadaago ee dugsiyada, oo waxay soo jeediyaan talooyinka isbeddellada haddii loo baahdo.</p>

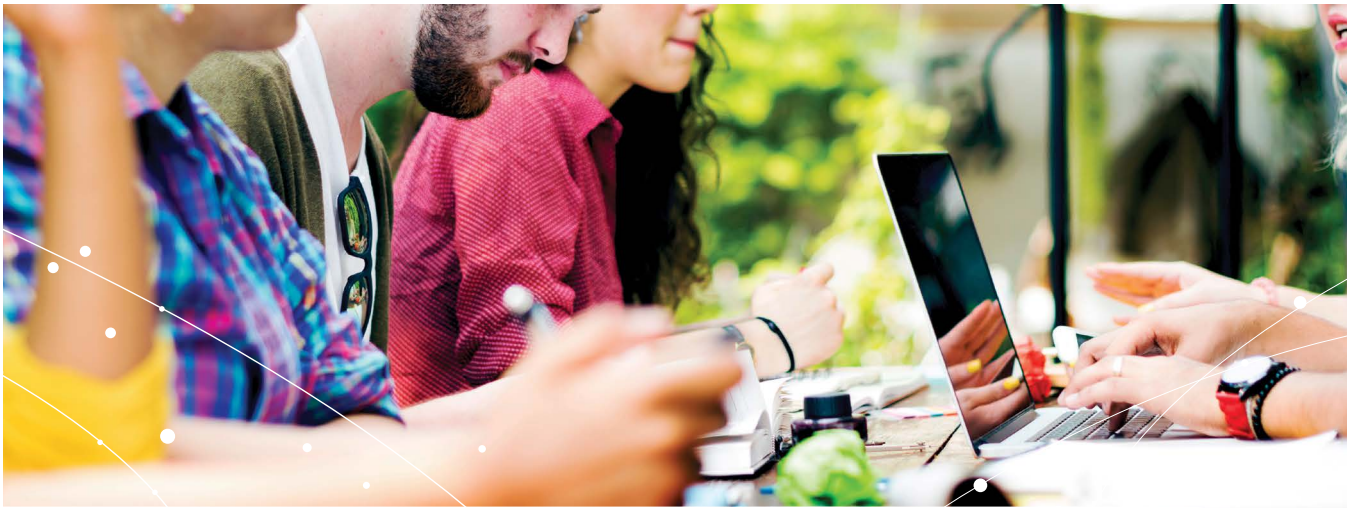
Tixgelinada

- Sideed uga doodi kartaa waxyaabaha ku wanaagsan shuraako kastaa u keeno barnaamijka iyo carruurta iyo dhallinyarada?
- Waa kuwee hab-dhaqannada wada-xidhiidhka iyo iskaashiga hubin doona xidhiidh ixtiraam leh, oo midho-dhal leh?



"Barnaamijka dugsiyada-kadib wuxuu iga caawiyey inaan horumariyo siyaasadaha ku xeeran hab-fikirka macquulka, xalinta dhibaata, falaqeynta, maskax-tuujinta, maamulida wakhtiga iyo walaaca, iyo hogaanka."

- Ruben Balderas (da'da 18), Safirka Xulufada Dhalinyarada Dugsiyada-kadib



IX QORSHEYNTA IYO HORMARINTA BARNAAMIJKA

IX-1. QORSHEYNTA IYO QIIMEYNTA BARNAAMIJKA

Barnaamijyada waxaa laga filayaa inay ka qaybqaataan horumarinta tayada joogtada ah si ay u bixiyaan tayada ugu sareysa ee adeegyada carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska. Barnaamijyada waa in ay si joogto ah u qiimeeyaan koox daneeyayaal kala duwan. Fikradaha la helay waa in loo adeegsadaa in lagu wargeliyo horumarinta waxsoo-saarka barnaamijka.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Waxay wadaagaan fikrado iyo jawaab celin si ay u taageeraan kooxda shaqaalaha hawlaha qorsheynta barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu yaqaan ujeedada, hadafka, iyo siyaasadaha barnaamijka, iyo sida loo galo sharciyada khuseeya carruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>C. Wuxuu doortaa, adeegsadaa, oo codsadaa qalab, agab, iyo khayraad ku habboon hawlaha barnaamijka.</p> <p>D. Wuxuu sharaxa xidhiidhka ka dhexeeya dhaqamada maalinlaha ah iyo falsafada barnaamijka.</p>	<p>A. Wuxuu qorsheeyaa wacyigalinta qoyska iyo ilmaha/dhallinyarada iyo hawlaha.</p> <p>B. Wuxuu adeegsadaa aalada ka-hortagga eexda iyo midab-takoorka xagga naqshadaynta barnaamijka.</p> <p>C. Wuxuu dabaqaa aqoonta federaalka, gobolka, iyo sharciga deegaanka, qawaaniinta, iyo heerarka xirfadeed si loo bixiyo caafimaad, badqab, iyo barnaamij waxtar leh.</p> <p>D. Ka qayb galka daneeyayaasha bulshada qaabaynta iyo qorshaynta barnaamijka.</p> <p>E. Waxay fulisaa hababka qiimaynta barnaamijka ku habboon, iyadoo tixgelinaysa ujeeddooyinkooda iyo xaddidhooda.</p>	<p>A. Wuxuu adeegsadaa xogta qiimaynta si uu ugu sheego hagaajinta qaabka manhajka iyo hababka barnaamijka.</p> <p>B. Waxay fududaysaa qorshaynta istiraatiijiyadeed iyo waxqabadyada dejinta yoolka ee ku lug leh shaqaalaha, dhalinyarada, qoysaska, iyo bulshada.</p> <p>C. Wuxuu maamulaa agabka barnaamijka si wax ku ool ah wuxuuna horumariyaa xeeladaha maaraynta khatarta si wax looga qabto caqabadaha la filayo.</p> <p>D. Waxay fulisaa xeeladaha xidhiidhka dadweynaha si kor loogu qaado barnaamijka bulshada dhexdeeda.</p>

Tixgelinada

- Sidee ayaa wakiilada caruurta iyo bulshadu u noqon karaan codkooda kujira qorshaynta barnaamijka?
- Dhallinyarada iyo qoysasku si macno leh ma ugu jiraan qorshaynta iyo horumarinta barnaamijka?
- Sidee barnaamijkaagu u horumariyaa oo u muujiyaa hadafka shirkadaada?



IX-2. MAAMULKA SHAQAALAHA IYO MAALIYADA

Barnaamijyada waxaa laga filayaa inay yeeshaan siyaasado iyo habraacyo la xidhiidha shaqaalaha iyo maamulka maaliyadda, iyo inay isticmaalaan hababka ugu wanaagsan si loo maamulo dhinacyadan barnaamijka.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu lasocdaa shaqaalaha barnaamijka iyo siyaasada maaliyadeed iyo habraacyada.</p> <p>B. Waxay ilaalisaa alaabta, qalabka, iyo agabka sida la codsado.</p> <p>C. Wuxuu ku shaqeyaa miisaaniyada oo wuxuu raacaa dhamaan nidaamyada xisaabaadka.</p> <p>D. Wuxuu dhisaa cilaacaadka shaqaalaha iyo/ama mutadawiciinta si loo xoojiyo iskaashiga taageerada barnaamijyada iyo hawlaha.</p> <p>E. Wuxuu muujiyaa fahamka hababka dhismaha kooxda iyo fursadaha.</p>	<p>A. Wuxuu bilaabayaa xeelado ku habboon xalinta mashaakilaadka iyo xallinta khilaafaadka kooxaha shaqaalaha.</p> <p>B. Waxay fududaysaa xidhiidhka shaqaalaha iyo maamulayaasha.</p> <p>C. Wuxuu caawinayaa qorsheynta barnaamijka miisaaniyada.</p> <p>D. Waxa uu kormeeraa shaqaalaha, layliyaa, tababarayaasha, iyo/ama ardayda nidaamka isticmaalaya ka-hortagga eexda, hababka midab-takoorka.</p> <p>E. Waxay ka hawlgelisaa shuraakada bulshada maxalliga ah iyo ganacsiyada si ay uga caawiyaan aqoonsiga ilaha dhaqaale ama agabka khayraadka cusub ee barnaamijka.</p>	<p>A. Wuxuu adeegsadaa muraayadda sinnaanta jinsiyadda si uu u horumariyo, u qiimeeyo, oo dib ugu eego qorista, shaqaaleysiinta, kormeerka, iyo hawsha/siyaasadaha aqoonsiga.</p> <p>B. Waxay hubisaa in miisaaniyaddu ay la jaanqaado hadafka, himilada iyo yoolalka barnaamijka kale.</p> <p>C. Si firfircoon u lafaguro oo u ilaaliso miisaaniyada si loo hubiyo isticmaalka waxtarka leh ee agabka.</p> <p>D. Wuxuu raadiyaa oo helaa fursado maalgelineed oo dheeri ah si uu u taageero oo uu u joogteeyo barnaamijyada hadda jira iyo kuwa cusub.</p> <p>E. Waxay tababartaa oo taageertaa maareeyayaasha si ay u hirgeliyaan hab-dhaqannada tayada sare leh ee loo siman yahay oo loogu talagalay maareynta shaqaalaha iyo miisaaniyadaha barnaamijka.</p>

Tixgelinada

- Maxay la macno tahay in aan noqdo wakiilka wanaagsan ee barnaamijka ay agabkiisa aadanaha iyo maaliyadda sanadlaha ah?
- Markaad shaqaale qoranayso sidee ayaad u isticmaalaysaa nidaamka sinnaanta jinsiyadda si aad u hubiso in shaqaalaha barnaamijka ay ka tarjumayaan bulshada aad u adeegto?
- Maxaad u kala horraysiinaysaa inta kujirta gacantaada miisaaniyadaada iyo sidee ayaad u gaadhaysaa go'aamadaas?



HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-1. KA GO'ONAANSHAHA SI LOO IXTIRAAMO BARNAAMIJKA IYO DADKA ISKALEH

Xirfadlayaashu waxay leeyihiin aragtiyo gaar ah oo ku saabsan awooda barnaamijka, waxayna isticmaali karaan aragtidda si ay u horumariyaan bixinta adeegga. Dhammaan shakhsiyaadka waxaa laga filayaa inay fahmaan hadafka barnaamijka, hiigsiga, iyo dhaqanka oo ay siiyaan adeegyo ixtiraam leh carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuu fahmayaa in dabeecadaha shakhsi ahaaneed iyo ficillada goobta shaqadu ay ka tarjumayaan barnaamijka.</p> <p>B. Dharka dharka dhaqanka ku habboon ee ka qayb qaadashada dhammaan hawlaha barnaamijka.</p> <p>C. Wuxuu muujiyaa ka go'naanta falsafada iyo yoolalka barnaamijka.</p>	<p>A. Waxa uu ka qaybqaataa xalinta kooxda iyo go'aan ka gaadhista arimaha barnaamijka.</p> <p>B. Wuxuu raadiyaa oo uu ku dhaqmaa jawaab celinta asxaabta, qoysaska, iyo cunuga/dhallinyarada ka qaybgalayaasha.</p> <p>C. Waxay ilaalisaa da'da iyo xuduudaha dhaqan ku-habboon ee xidhiidhka shaqaalaha, ka qaybgalayaasha, iyo qoysaska.</p>	<p>A. Horumarinta dhaqamada barnaamijka iyadoo la qaadano cilmi baadhista iyo dhaqamada rajooyinka leh ee carruurta, dhalinyarada, qoysaska, iyo shaqaalaha.</p> <p>B. Waxay ku talinaysaa oo kor u qaadaa siyaasadaha, dhaqamada, iyo maalgelinta ee aqoonsa una dabbaaldegtu guulaha shaqaalaha iyo ka go'naanta carruurta, dhalinyarada, iyo barnaamijyada.</p>

Tixgelinada

- Sidee habdhaqankaagu u muujiyaa ixtiraamka dhammaan dhalinyarada, qoysaska, iyo shuraakada barnaamijka?
- Sidee barnaamijkaagu u qeexyaa xirfadlaha iyo sida uu u eekaanayo?

X-2. KOBACA XIRFAD EE SOCONAYA

Shaqaalaha dhammaan doorarka oo dhan waxaa laga filayaa inay ka qaybqaataan horumar joogto ah iyada oo loo marayo dib u eegis, hadaf-dejin, iyo fursado waxbarasho xirfadeed.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu raadiyaa aqoonta si uu u horumariyo aqoonta xirfadeed, xirfadaha iyo awoodaha.</p> <p>B. Wuxuu isticmaalaa falcelinta si uu ugu wanaajiyo aqoonta xirfada iyo hawsha.</p> <p>C. Wuxuu daraaseeyaa oo uu wax kabartaa ku-dhaqankiisa oo dejiya hadafyo lagu kordhiyo xirfadaha iyo awoodaha.</p> <p>D. Ka qaybqaata horumarinta xirfadeed ee socda iyada oo loo marayo dejinta yoolka, tababarka, iyo hawlaha dib u eegista.</p> <p>E. Wuxuu la yeelayaa xidhiidh asaagiisa nidaamyada kala duwan ee dhalinyarada.</p>	<p>A. Si joogto ah u sii qoto dheereeya fahamka dhammaan kooxaha dhaqameed ee goobta loo adeego.</p> <p>B. Wuxuu si joogto ah uga qeyb yahay barasada nidaamyada kahortaga eexashada iyo takoorka.</p> <p>C. Wuxuu diyaarinayaa oo fulinayaa qorshaha horumarinta xirfada oo waafaqsan hadafyada xirfada.</p> <p>D. Wuxuu la nashqadeynayaa fursadaha horumarinta shaqaalaha ee dadka wada-shaqeeya.</p> <p>E. Wuxuu ka qeybgalayaa shirarka deegaanka, gobolka, ama dalka si loosii wado waxbarashada.</p>	<p>A. Wuxuu tabobarayaa oo dhiirgalinayaa horumarka xirfadeed ee dadka kale.</p> <p>B. Wuxuu si firfircoon uga qeybgalayaa ururada xirfadeed.</p> <p>C. Wuxuu fahmayaa isbadelka nidaamka wuxuuna diyaarinayaa xeerarka lagu taageerayo horumarka xirfadeed.</p> <p>D. Wuxuu isticmaalayaa aqoon dheeriya wuxuuna hirgalinayaa nidaamyo cusub oo la xidhiidha wadajirka, dhaqanka, sinaanta, iyo kahortaga takoorka si shakhsiyani uu ugu horumaro oo dadka kale u dhiiriyo.</p>

Tixgelinada

- Sidee ayaad uga ciyaari kartaa door firfircoon horumarkaaga xirfadeed?
- Caawimo nooc ee ah ayaad uga baahan tahay dadka kale si aad u gaadhid hadafkaaga?



"Ka qeyb ahaanshaha barnaamijka dugsiga-kadib - waxaan ku jecelahay waa inaan la shaqeeyo dad badan waana cajiib sida boqolaal qof oo kooxdayda ah ii garab taagan yihiin - waana dareen qurux badan inaan helo."

- Minche Kim (da'da 16), Safirka Xulufada Dhalinyarada Dugsiga-kadib



X-3. HOGAAMINTA IYO OLALEYNTA

Dhammaan shaqaaluhu waxay fursad u leeyihiin inay u muujiyaan hogaan iyo taageero iyagoo matalaya barnaamijka waxbarashada la balaadhiyey, caruurta, dhalinyarada, iyo qoysaskooda.

Dhaqan Soo Baxaya	Dhaqan Hirgalaya	Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo
<p>A. Wuxuu aqoonsanayaa noocyada hogaanka iy hab-dhaqanada qofka iyo dadka kale.</p> <p>B. Wuxuu aqoonsanayaa baahiyaha bulshada ee saameynaya caruurta iyo dhalinyarada.</p> <p>C. Wuxuu isticmaalayaa xirfadaha xalinta dhibaatooyinka si uu u taageero dadaalada ololeynta.</p> <p>D. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta arimaha ololeynta.</p>	<p>A. Wuxuu tusaaleynayaa noocyada hogaanka iyo hab-dhaqanada.</p> <p>B. Wuxuu kor u qaadayaa xeerarka ugu wanaagsan/guusha leh ee horumarka dhalinyarada ilaa qoysaska, maamulayaasha, shaqaalaha, iyo xubnaha bulshada.</p> <p>C. Wuxuu sharxayaa nidaamka sharci, oo ay ku jiraan arimaha sharciga iyo ololeynta ee saameynaya caruurta, dhalinyarada, iyo qoysaskooda.</p> <p>D. Wuxuu sharxayaa sida siyaasadaha dawladu u saameeyaan qoyska iyo horumarka canuga/barbaarka.</p>	<p>A. Wuxuu hogaaminayaa oo fulinayaa qorshaha ololeynta.</p> <p>B. Wuxuu ka qeybgalayaa ururada xirfadeed iyo/ama adeegyada dayatirka, shaqaalaha, ama gudida.</p> <p>C. Wuxuu u ololeynayaa iskaashiga canuga/barbaarka-qofka weyn.</p> <p>D. Wuxuu u ololeynayaa barnaamijyo la heli karo, la awoodo, badqaba, oo tayo leh oo loogu talagalay caruurta iyo dhalinyarada heerarka maxaliga iyo gobolka.</p> <p>E. Wuxuu siinayaa hogaamin xoogaan iyo jiho hiigsi leh.</p>

Tixgelinada

- Qaabab noocce ah ayaad u isticmaali kartaa doorkaaga si aad ugu ololeysid caruurta iyo dhalinyarada? Qoysaska? Xirfadlayaasha kale?
- Sidee u aqoonsan lahayd baahiyaha bulshada?
- Sidee ayaad ugu dartaa ololeynta dhaqanka barnaamijkaaga?

TIXRAACYADA

Bulshada Eeshiyaanka. (2010). Lagasoo dheegtay 2010 ee <http://asiasociety.org/files/afterschool-youthworker.pdf>.

The Aspen Institute (Mahadka Aspen). Eray-bixinta Fahamka Soo-afjarida Takoorka/Falanqeynta Kor u Qaadida Sinaanta Isirka.

California Beri. Waxka qabanaya Sinaanta iyo Kaladuwanaashaha: Qalabka Isbadelka Barnaamijyada Dugsiga Kadib iyo Dhalinyarada. Hordhaca Agabka.

Xafiiska Xirfadaha Barbarinta Caruurta ee Colorado. (2005). Biriishka Aqoonta-sare: Horumarinta Xirfada Da'da Dugsiga/Dhalinyarada ee Lattice. Xafiiska Xirfadaha Barbarinta Caruurta ee Colorado, Denver CO.

Madasha Maalgashiga Dhalinyarada. (2004). Wareysiga Madashu la yeelatay Shawn A. Ginwright. Diirada Madasha, Kahortaga Takoorka Isirka. Majalada 2, Arinka 3. Julaay/Ogos 2004.

Fletcher, Adam. Eray-bixinta Codka Dhalinta. Mashruuca Bilshaa ee Canuga. Lagasoo Dheegtay Diseembar 2009 ee <http://www.freechild.org/glossary.htm>

Hammond, Z. L. (2015). Waxdhigista dhaqanka haboon iyo maskaxda. Saxaafada Corwin

Xarunta Ikhtiraaca ee Horumarinta Bulshada iyo Dhalinyarada. (2004). Sameynta Isbadel: Sida Haayaduhu ula Xidhiidhaan Dhalinyarada, u Dhisaan bulshooyinka, iskuna Xoojiyaanka Iyagu. Lagasoo Dheegtay 2009 ee Kansas and Missouri. (2001). Xirfadaha Muhiimka ee Xirfadlayaasha Horumarinta Dhalinyarada. Daabacaadii Koobaad.

Kivel, Paul. (2006). Xulufada: Maxay Dadka Dhalinyarada ah Inooga Baahan Yihiin? Lagasoo Dheegtay Diseembar 2009 ee <http://www.paulkivel.com/resources/adultismalliance.pdf>

National Afterschool Association (Ururka Qaranka ee Dugsiga Kadib). (2021). Aqoonta, Xirfadaha, iyo Awoodaha Rasmiga ah ee Xirfadlayaasha OST. Lagasoo dheegtay 2022 rom

Shaqaalaha Qaranka ee Horumarinta Xirfada. (2004). Jimicyada cusub ee 4-H Horumarinta Xirfada Dhalinyarada. Xarunta 4-H Qaranka, Wadashaqeynta Gobolke ee Cilmi-baadhistada Waxbarashada iyo Adeega Balaadhinta, USDA.

Magaalada New York Department of Youth and Community Development (Waaxda Horumarinta Dhalinyarada iyo Bulshada). (2008). Xirfadaha Muhiimka ee Xirfadlayaasha Shaqada Dhalinyarada.

Office of Superintendent of Public Instruction (Xafiiska Kormeeraha Guud ee Waxbarashada Dadweynaha). Individualized Education Program (Barnaamijka Waxbarashada Shaqsiga ah, IEP). Lagasoo Dheegtay 2022 ee <https://www.k12.wa.us/student-success/special-education/family-engagement-and-guidance/individualized-education-program-iep>

Jaamacada Gobolka Ohio. Asaasiyaadka Youth Leadership Development Program (Barnaamijka Horumarinta Hogaanka Dhalinyarada). 4-H Teen Leadership. Lagasoo Dheegtay 2010 ee <http://ohioline.osu.edu/4-H/tl19.html>

Degmada Palm Beach. (2008). Sameynta Wadada Guusha: Xirfadaha Muhiimka ah ee Xirfadlayaasha Dugsiga Kadib. SOAR. Hogaanka Dhalinyarada Dhaqamada Kala Duwan. Seattle, WA.

Race Forward. (2015). Hagaha Kawarbiixinta Tartanka. Lagasoo Dheegtay 2022 eee www.raceforward.org/reporting-guide

Dugsiyada Dadweynaha ee Seattle Public Schools. Lagasoo Dheegtay Sabteembar 2009 ee <http://www.seattleschools.org/area/advlearning/standards.htm>

Tzenis, J. Jaamacada Minnesota. Barnaamijyada dhaqanka kuhaboon ee dhalinyarada looguna talagalay dhalinyarada muhaajiriinta. (Dibloo Eegay 2020). <https://extension.umn.edu/equity-culture-and-identity/culturally-responsive-youth-programs-immigrant-youth>

World Health Organization (Haayada Caafimaadka Adduunka). Lagasoo Dheegtay Sabteembar 2010 ee <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs220/en/>

Dhammaan tixraacyadu waa wakhtiga daabacaada laakiin dib baa loo eegi karaa hadhow.

LIFAAQA A: ERAY-BIXINTA

XULUFADA WAAYEELKA

Xulufada waayeelku waa qof aan isku arkayn canug/ barbaar oo matala iskaashiga lala leeyahay caruurta/ dhalinyarada. Xufaysiga waayeelka waxa lagu dhiirigaliyaa xidhiidhada gaarka ah, dhaqanka, ama haayadeed isagoo caawinaya dadaalada canuga/ barbaarka, abuuraya iskaashi, ama siinaya tababar caadiya ama dadban. (Fletcher)

WAAYEELNIMADA

Waayeelnimada “waxa lagu tilmaamaa hab-dhaqanada iyo aragtiyaha ku saleysan fikirka in waayeelku ka fiican yahay dadka yaryar, xaqna u leeyahay inuu maamulo dadka yaryar iyagoon ogoleyn. La dhaqanka aan ficneyn waxa xoojiya haadaya bulshada, shuruucda, caadooyinka iyo aragtiyaha.” (Bell, 1995). Waayeelnimada waxa ka mida doorashada aragtiyaha, fikradaha, tallaabooyinka, luuqada, iyo dhaqanka waayeelke oo keenaya in waalidku sameeyo go'aanka arimaha saameynaya caruurta iyo dhalinyarada.

LADAGAALANKA EEXDA

Talaabada in si firfircoon loo diido ama loo mabnuuco takoorka xaq-darada ah ee ka dhanka ah dadka ee ku saleysan isirka, diinta, awoodaha, jinsiga, muuqaalka, iyo dhinacyada kale ee aan la badeli karin ee aqoonsiga qofka. Macneheedu waa kahortaga ama joojinta eexashada. Inaad kahortagtid eexasho waxa ka mida ixtiraamida iyo soo dhaweynta kala duwanaanshaha.

LADAGAALANKA TAKOORKA

Ladagaalanka Takoorka waxa lagu waxa lagu qayaxaa shaqo ah inaad si joogto ah u diidid isir naceybka adoo u ololeynaya isbadelada siyaasada, dhaqaalaha iyo nolosha bulshada. Ladagaalanka takoorku waa nidaam gaara, waxaana loogu talagalay in lagu diido hab-dhaqanada takoorka shakhsiyaad iyo saameynta. (Race Forward)

XEERARKA UGU FIICAN

Manhajka ku saleysan cadeynta, barnaamijyada iyo nidaamyada kale ee wanaagsan.

WAXBARASHADA LA BALAADHIYEEY

Qeybta daryeelka caruurta, dugsiga kadib, horumarinta dhalinyarada, ama waxbarashada la balaadhiyey ee caruurta iyo dhalinyarada da'aha 5-18.

MASKAXDA/CAQLIGA

Waxa lagu tilmaamaa labada aqoonta uu leeyahaya iyo awooda barbaarka ee inuu fikiro, wax qiyaaso, barto oo fahmo. Caruurta yaryar ee da'da dugsigu badanka waxay u fikiraan qaabab macquula. Caruurta Waaweyn ee da'da dugsiga (barbaarta) waxay bilowdaa inay isticmaalaan hab fikiro xoogan.

DHAQANKA

Dhaqanku wuxuu koobsadaa aqoonsiga, aragtiyaha, iyo xeerarka ay ku jiraan isgoyska dhalashada qofka, diinta, luuqada, rabitaanka galmo, heerka dhaqaalaha bulsho, da'da, jinsiga, isirka/qoomiyada, iyo horumarinta jidhka/awooda.

BARNAAMIJKA FAHAMKA DHAQANKA

Nidaam tixgalinaya astaamaha, khibradaha, iyo aragtiyaha dhaqanka dhalinyarada ee nashqadeynta iyo hirgalinta barnaamijka (Tzenis, 2020). Barnaamijyadan oo kale waxay leeyihiin shaqaale xasaasi ku ah halkuu kasoo jeedo kaqeybgaluhu; agabka ka turjumaya kala duwanaanshaha dhaqanka, luuqada, iyo khibradaha; ee isku xidhaya qoysaska dadka yaryar iyo khayraadka bulshada. Waxa intaa dheer, barnaamijyadani waxay aqoonsadaan oo ixtiraamaan caadooyin iyo dhaqamo kala duwan umana dulqaataan eexashada iyo takoorka.” (California Beri)

KALADUWANAANSHAHA

“Kala duwanaanshaha waxa lagu sheegaa waxyaabaha kala duwan iyo isirada koobsanaya bulsho, qaran ama kooxo kale. Inta badan weedha kala duwanaansho kaliya ma tilmaamayso jiritaanka kasoo jeedida meelo, isiro, jinsi, diin, rabitaan galmo, iyo wixii la mida oo kala duwan, laakiin waxay soo jeedinaysaa ixtiraamida kala duwanaanshahaasi.” (The Aspen Institute, Machadka Appen)

SINAANTA

Xaalad sinaan iyo cadaalad ah; sixida kala duwanaanshaha ay waajahaan dadka laga tirada badan yahay.



INDIVIDUALIZED EDUCATION PLAN (QORSHAHA WAXBARASHADA SHAQSIGA AH, IEP)

“IEP waxa loogu talagalay inuu si cad ugu gudbiyaa waalidiinta/daryeel-bixiyayaasha, ardeyga, iyo adeeg-bixiyayaasha nooca iyo xadiga waxbarashada gaarka ah iyo adeeg kasta oo la xidhiidha daruurinta ah ama caawinaya oo ardeygu helaayo. Warbixinta qiimeyntii ugu danbeysay ee loo isticmaalo horumarinta IEP. IEP waxa loogu talagalay inuu ka turjumo baahiyaha gaarka ah ee ardeyga iyo sida baahiyahaasi wax looga qabanaayo si loogu sahlo in ardeyga lagu daro iyo horumarka manhajka waxbarashada guud.” (Office of Superintendent of Public Instruction (Xafiiska Kormeeraha Guud ee Waxbarashada Dadweynaha))

WARBIXIYAHA LOO IGMADAY

Xirfadlayaasha sharciyan looga baahan yahay inay kasoo warbixiyaan xadgudubka caruurta ama dayacaada.

CAAFIMAADKA MASKAXDA

“Caafimaadka maskaxda waxa lagusoo koobi karaa xaalad badqabka taasoo shakhsiyaadku aqoonsadaan awoodahooda, waxa ka qaban karaan walaaca caadiga ee nolosha, u shaqeyn karaan si wax tarleh oo midho dhal leh, oo ay awoodaan inay wax ku celiyaan bulshooyinkooda.” World Health Organization (Haayada Caafimaadka Adduunka)

DULMI

U fulinta xukunka ama awooda si cadaalad dar ah, natiijooyinka ka dhashaana uga eexanayaan koox kuwo kale laguna ilaaliyo xeerarka iyo aragtiyaha bulshada.

XUQUUQ

Xuquuqaha, faa'idooyinka, ama isticmaalka nidaamyada/haayadaha ee loo bixiyey xuquuq uu qof leeyahay oo ku saleysan ka mid ahaanshihiisa koox (sida isirka, rabitaanka galmo, jinsi, da'da, iwm.).

HORUMARINTA XIRFADA

Fursadaha kor u qaadaya aqoonta iyo xirfadaha xirfadlaha ee saaynaya dareenka/aragtiyaha; tani waxa ku jiri kara tababarada, shirarka, carbinta, koox dhisida, iwm.

BAAHIYAHA GAARKA AH

Baahiyaha ardeyda loo aqoonsaday ama hela adeegyada waxbarashada gaarka ah ee dugsiyada dadweynaha iyadoo la raacayo Shakhsiyaadka leh Disabilities Education Improvement Act (Xeerka Horumarint Waxbarashada Shakhsiyaadka Naafada ah) ee 2004.

NIDAAMKA KU SALEYSAN AWOODA, QOYSKA

Nidaamka ahmiyad siinaya qoyska, halkii canuga laga kasiin lahaa, oo diirada saaraya awoodaha qoyska iyo awoodaha qoysku ku xalinayo dhib. Wuxuu isku darayaa wadashaqeyn dhex marta qoysaska dugsiyada iyo adeeg-bixiyayaasha, isagoo xoojinaya iskaashiga iyo dhisida bulshada.

HORUMARINTA DHALINYARADA

Xoojinta dhalinyaradu waa labadaba hadafka iyo shaqada dadka yaryar ku helaan aqoonta iyo xirfadaha caawinaya awoodooda ay ku abuurayaan isbadelka noloshooda iyo adduunka ay ku nool yihiin. (Fletcher)

HOGAANKA DHALINYARADA

Hogaanka dhalinyaradu waa aragti balaadhan oo la xidhiidha aqoonta, fikradaha, xirfadaha, hab-dhaqanada, iyo aragtiyaha uga faa'idaysto hal ama dhowr caruura/dhalinyaro saameynta, dhiirigalinta, ogeysiinta, iyo kula talinta tallaabooyin wanaagsan iyo kafalcelinta dadka kale. (Jaamacada Gobolka Ohio)

CODKA DHALINYARADA

Hadafka fikirka codka dhalinyaradu waa in fikradaha, aragtiyaha, khibradaha, dareemada, aqoonta, iyo tallaabooyinka dadka yaryar si firfircoon loo raadiyo loona sharxo iyadoo la gaynaayo dadka yaryar madalo iyo doorar go'aan qaadasho si ay u bixiyaan aragtidooda, fikirkooda, iyo khibradooda. (Fletcher)

HEERARKA WAXBARASHADA GOBOLKA WASHINGTON

Shuruudahani waxay qayaxayaan waxa dhammaan ardeydu ay tahay inay ogaadaan oo ay awoodaan si ay u sameyn karaan heer fasal kasta, waxaana ku jira qeybaha madaada ee akhriska, qoraalka, xisaabta, sayniska iyo barashada bulshada.

CAAFIMAADKA

"Badqabku waa xaalad ladnaan jidheed, maskaxeed iyo bulsheed oo dhamaystiran ee maaha kaliya maqnaanshaha cudur ama jirro." (World Health Organization (Haayada Caafimaadka Adduunka))

LIFAAQA B: TAARIKHDA

Sanadkii 2004, Qorshaha Kadib Dugsiga ee Gobolkoo dhan iyo kadib ayaa warbixin u gudbiyey Sharciga Gobolka Washington oo kula taliyey maalgalinta dheeriga ah ee fursadaha horumarinta xirfadaha ee shaqaalaha kadib dugsiga ee Washington. Qorshahaasi waxa lagu sameeyey codsiga Kormeeraha Guud ee Waxbarashada Dadweynaha, Dr. Terry Bergeson, oo uu weheliyo hogaanka School's Out Washington.

Sanadkii 2006, School's Out Washington ayaa raadiyey oo ka helay maalgalin haayada Paul G. Allen Family Foundation si ay qaadaan tallaabooyin geesinimo leh oo ay ku abuurayaan nidaamka horumarinta xirfada gobolka ee la xidhiidha qorshahan gobolkoo dhan. Khayraadkan lagu dadaalay waxay fududeeyeen nashqada daraasada shaqaalaha iyo raacida warbixintta. Shaqaalaha Si Fiican u diyaarsan wuxuu Soosaarayaa Caruur Wanaagsan, waxa lagu aqoonsaday nidaamka balaadhan ee afterschool and youth development (dugsiga kadib iyo horumarinta

dhalinyarada, AYD)
nidaamka
horumarinta
xirfada.



2009 – SIYAASADA I

Cabirka natiijooyinka waxa lala diyariyey Haayada Adeegyada Cilmi-Baadhista, Fasax Dugsiyada Washington, iyo daneeyayaasha gobolkoo dhan ee qeybta AYD. Dhukumentigani waxa la dhammeystiray oo la ansixiyey Noofeembar 2009.

SIYAASADA II

Sabteembar 2009, gudida gobolkoo dhan ayaa u isticmaalay Xirfadaha Muhiimka ah ee Kansas iyo Missouri ee dhukumentiga Xirfadlayaasha Horumarinta Dhalinyarada bar-bilow ahaan si ay ugu hagaan nidaamka Gobolka Washington. Dhukumentiga qabyo-qoraalka ah ayey diyaariyeen, dibu eegeen, saxeen gudidu waxaana lagu baahiyey xog-ururinta intarnadka si qiimeyn xirfadeed iyo dibu eegis gobolku ugu sameeyo. Gudida Gobolka Washington waxay dibu eegtay qabyo-qoraalka xirfadaha iyadoo ka jawaabaysa soojeedinaha dibu-eegayaasha, taasoo abuurtay daabacaadii koobaad. Madaamoo baahiyaha aqoontu isbadelayso wakhti kadib, dhukumentigani dib ayaa loo eegi karaa waana la sixi karaa markii loo baahdo.

SIYAASADA III

Xiradlayaasha horumarinta caruurta iyo dhalinyaradu waxay u baahan yihiin luuqad caama iyo rajooyin caama oo ka qeyb ah tayeynta shaqada iyo abuurida fahamka nidaamka horumarinta xirfada. Diyaarinta aqoonsiga xirfada, qayaxida, iyo doorka AYD waa u muhiim fahamka gudaha iyo dibada ee aqoonta. Luuqada caamka ah waxa lagu bixiyaa dadaalkan wadajirka ah oo dhukumentigani wuxuu fududeyn doonaa aqoonsiga wanaagsan ee saameynta togan iyo natiijooyinka canuga/barbaarka ee shaqaalaha sida fiican u diyaarsan. Dadaalkan loo dhan yahay wuxuu doortay weedha Xirfadlaha Horumarinta Canuga iyo Dhalinyaradu inuu matalo aqoonta.

Sanadkii 2021, waxaanu daahfurnay nidaamka dibu eegista si loo hubiyo in xirfaduhu ka turjumayaan cilmi-baadhista hadda, casharada laga bartay xanuunka, iyo dadaalka la cusbooneysiyeey ee sinaanta, wadajirka, iyo ladagaalanka takoorka, marka laga yimaad cusbooneysiinta kaleba. Xirfadlayaasha kasocday gobolkoo dhan ayaa ka qeyb ahaa taliyayaasha iyo xubnaha wareysiga, ee loo doortay inay matalaan kala duwanaanshaha aqoonta horumarinta canuga iyo barbaarta ee gobolka guud ahaan. Natiijada nidaamkani waxa ka dhashay Daabacaada Labaad.

LIFAAQA C: QALABKA IS-QIIMEYNTA

Waxaad u isticmaali kartaa qalabka is-qiimeynta inaad ku ogaatid cilmigaaga Qeyb kastoo Tasmada ah. Tani waxay ku siin doontaa fursad aad ku ogaatid awoodahaaga iyo qeybaha diirada la saarayo markaad noqotid xirfadle. Qalabka waxa ku jira saddex jawaabood oo macquula:

- **Haa:** Waxaad muujinaysaa xirfada.
- **Maya wali:** Waxaad fahamsan tahay xirfada, laakiin wali maad helin waxkasta oo la sheegay.
- **Ma hubo:** Waxaad u baahan tahay macluumaad dheeriya si aad u fahamtid xirfada.

Waxaad isticmaali kartaa qeybta Qoraalada si aad u qortid fikirkasta oo aad ka qabtid qiimeyntaada, sida cadeynta doorashadaada ama su'aal ku aadan xirfada.

Kadib markaad dhammeystirtid is-qiimeynta, wakhti ku yara bixi inaad kaga jawaabtid oo dejiso hadafyo si ay kuugu hagaan horumarinta xirfada.

QEYBTA 1: IS-QIIMEYNTA

TUSMADA QEYBTA 1: SINAANTA JINSIGA IYO KAJAWAABISTA DHAQANKA

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu aqoonsadaa sida qofka isirkiisa, qowmiyaddiisa, hiddaha dhaqanka, luqadda/dadka, iyo aqoonsiga bulsheed iyo dhaqameed uu u heli karo mudnaan iyo/ama takoorid.				
B. Waxay siisaa jawi loo dhan yahay, soo dhawayn leh, oo ixtiraam leh dhammaan children, youth, and families (carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska).				
C. Waxay u abuurtaa jawi badbaado leh carruurta iyo dhallinyarada si ay u ogaadaan aqoonsigooda, oo ay kujiraan caqiidooyinka iyo arimaha dhaqameed.				
D. Waxay adeegsadaan agabka iyo dhaqamada ka tarjumaya oo qiimeeyaan dhammaan jinsiyadaha, qowmiyadaha, jinsiga, dhaqamada, qoysaska, diimaha, wacyigalinta galmada, luqadaha, iyo awoodaha jireed iyo korriin.				
E. Wuxuu wax ka bartaa dhaqamada aduunka, oo ay ku jiraan qaybo la xidhiidha oogada, gacmeed, iyo dhaqanka qoto dheer				

Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

TUSMADA QEYBTA 1: SINAANTA JINSIGA IYO KAJAWAABISTA DHAQANKA

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay si qotodheer uga fakartaa xaaladaha dhaqan ahaan adag wuxuuna ka qayb qaataa wadahal ku saabsan mudnaanta iyo dulmiga.				
B. Wuxuu abuuraa deegaan ay carruurta iyo dhallinyaradu ku muujiyaan hanweynaanta aqoonsiga dhaqameed, waxay aaminsan yihiin, iyo ku-dhaqankooda.				
C. Wuxuu xushmad u muujinayaa aqoonsiyada dhaqamada caruurta ay isku faca yihiin				
D. Wuxuu qaabeeyaa fursadaha waxbarasho ee ka tarjumaya dhaqamada bulshada dhexdeeda iyo kala duwanaanshaha bulshada.				
E. Wuxuu aqoonsadaa sida mudnaanta iyo cadaadisku u saameeyaan isdhexgalka carruurta, dhallinyarada, qoysaska, iyo bulshada.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu dhisa iskaashiyo lala yeesho ururo bulsho oo dhaqan ururo gaar ah iyo kuwa kale ee la xidhiidha.				
B. Wuxuu falanqeyaa dhaqanka shirkada, siyaasadaha iyo nidaamyada wuxuuna fuliyaa isbeddelada kobciya dhaqamada ka jawaabaya sinnaanta iyo dhaqanka.				
C. U dooda tababbarka socda si ay u qoto dheereeyaan barashada iyo falanqaynta nidaamyada la xidhiidha sinnaanta jinsiyadda, mudnaanta, iyo dulmiga naftooda, shaqaalaha, iyo ka qaybgalayaasha barnaamijka.				
D. Ka qaybqaata ficilka wada shaqaynta iyo u doodista si loo beddelo nidaamyada maxalliga ah iyo kuwa qaranka ee ku wajahan sinnaanta jinsiyadda iyo caddaaladda bulshada.				

TUSMADA QEYBTA II. BADQABKA IYO CAAFIMAADKA

II-1. Badqabka Deegaanka

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay doorataa oo ay u ilaalisaa agabka iyo qalabka marka lajoogo dibada iyo gudahaba.				
B. Si firfircoon u kormeera oo u dhexgalaa carruurta iyo dhalinyarada si loo hubiyo badbaadada inta lagu jiro dhammaan hawlahaas.				
C. Waxay ilaalisaa deegaan caafimaad qaba iyadoo la raacayo nidaamyada caafimaad, badqab iyo nadaafadeed.				
D. Waxay maamushaa xaaladaha saameyn kara shakhsiyaadka qaba xasaasiyadda, xiiqda, ama tabashooyinka kale ee caafimaadka.				
E. Waxay fahmaysaa siyaasadaha gaadiidka iyo habraacyada barnaamijka.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxa uu laqabsadaa deegaanka gudaha iyo dibadda si loo kordhiyo madax-banaanida carruurta iyo dhalinyarta baahiyaha gaarka ah qabta.				
B. Wuxuu abuuraa deegaan lagula xisaabtamayo taxaddarrada iyo xeerarka badbaadada.				
C. Waxay ka codsataa jawaab celinta carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska si loo aqoonsado loona hagaajiyo arrimaha badbaadada deegaanka.				
D. La wadaaga macluumaadka iyo agabka badbaadada ugu dambeeyay ee qoysaska iyo shaqaalaha.				
E. Waxay ku haboontahay nidaamyada badqabka si loo hubiyo in safarada dibadu yihiin kuwo badqaba.				

TUSMADA QEYBTA II. BADQABKA IYO CAAFIMAADKA

II-1. Badqabka Deegaanka

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Kala taliyaa badqabka deegaanka ee dhamaan barnaamijyada iyo hawlaha.				
B. Waxay horumarisaa, dib u eegis, iyo/ama dib u eegtaa siyaasadaha iyo habraacyada badbaadada deegaanka ee ku salaysan cilmi baadhista hadda jirta.				
C. Wuxuu tababaraa shaqaalaha iyo/ama mutadawiciinta ku saabsan siyaasadaha iyo nidaamyada badqabka barnaamijka.				

II-2. Caafimaadka

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu muujiyaa nadaafadda saxda ah iyo hababka fayadhowrka, oo ay ku jiraan farsamooyinka gacmo-dhaqashada iyo hab-dhaqannada badbaadada leh ee maaraynta cuntada.				
B. Wuxuu ka jawaabaa oo uu diiwaangeliyaa dhaawacyada, oo uu maalin kasta la socda carruurta iyo dhallinyarada leh calaamadaha xanuunka iyo/ama calaamadaha xadgudubka iyo dayaca.				
C. Wuxuu sameeyaa dhaqdhaqaaqyo jidheed oo kala duwan oo buuxiya danaha, heerarka korriinka, iyo xirfadaha carruurta iyo dhallinyarada.				
D. Waxay muujisaa ka warqabka arrimaha khatarta ah iyo doorashooyinka nolosha caafimaadka ee khuseeya nafaqada, caafimaadka jidhka iyo maskaxda, dhaqdhaqaaqa jidhka, iyo xidhiidhada caafimaadka qaba.				
E. Wuxuu raaca tilmaamaha maamulka daawada iyo daawaynta la oggolaaday, oo ay ku jiraan dhukumentiyada la xidhiidha.				

■ TUSMADA QEYBTA II. BADQABKA IYO CAAFIMAADKA

II-2. Caafimaadka

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay baraysaa carruurta iyo dhallinyarada habraacyada nadaafadda iyo fayadhowrka ku habboon.				
B. Waxay ku hawlgelisa carruurta/dhallinyarada falanqaynaha ku habboon da'da ee horumarka aadanaha iyo mowduucyo nololeed ee caafimaad qabka, oo uga jawaaba su'aalaha macluumaad sax ah oo cilmi-baadhis ku salaysan.				
C. Wuxuu kala hadlaa carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska waxa ku jira nafaqada cuntada iyo baahiyaha nafaqeynta.				
D. Waxay ka jawaabtaa dookhyada cuntada shakhsiga iyo kuwa dhaqameed.				
E. Wuxuu caawiyaa carruurta, dhalinyarada, qoysaska, shaqaalaha, iyo kuwa kale inay aqoonsadaan oo ay ka warbixiyaan xadgudubka iyo dayaca.				
F. Wuxuu qaabeeyaa oo uu hirgaliyaa hawlaha xooga lagu saarayo jidhka caafimaadka qaba, qaab nololeed caafimaad leh, dhaqdhaqaaq jidheed, iyo deegaan caafimaad qaba.				

TUSMADA QEYBTA II. BADQABKA IYO CAAFIMAADKA

II-2. Caafimaadka

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu qorsheeyaa oo uu qiimeeyaa waxyaabaha ka jawaabaya nafaqada iyo baahiyada dhaqan.				
B. Dejjiya siyaasadaha iyo hababka caddaynta ku salaysan ee la xidhiidha fayadhowrka, badbaadada, aqoonsiga iyo ka hortagga xadgudubka, nolol caafimaad leh, iyo mawduucyada la xidhiidha.				
C. Waxay kala shaqeysaa xirfadlayaasha daryeelka caafimaadka bulshada si ay wax uga qabtaan baahiyaha caafimaad ee caruurta iyo dhalinyarada.				
D. Wuxuu ka tababaraa shaqaalaha cabirada caafimaadka ee saameynaya guusha caruurta iyo dhalinyarada.				
E. Wuxuu isticmaalaa aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhistada nafaqada, hawlaha jimicsiga, caafimaadka maskaxda, caafimaadka galmada iyo tarranka, jinsiga, iyo latalinta tarranka ee siyaasadaha ururka, barnaamijyada, iyo xeerarka.				

TUSMADA QEYBTA III. KORNIINKA IYO HORUMARKA

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay tilmaamaysaa heerarka aqoonta jidheed, maskaxeed, bulsheed, iyo dareen ee horumarka canuga iyo dhalinyarada.				
B. Waxay aqoonsanayaan in caruurta iyo dhalinyaradu ay bartaan oo ay ku kobcaan waayo-aragnimo.				
C. Waxay ka jawaabaysaa baahiyaha gaarka ah ee caruurta iyo dhalinyarada, oo ay ku jiraan kuwa baahiyaha gaarka ah leh.				
D. Waxay u aqoonsanaysaa qaabab dhaqanku saameyn karo hab-dhaqanka iyo korniinka.				

Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

■ TUSMADA QEYBTA III. KORNIINKA IYO HORUMARKA

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay qiimaynaysaa kala duwanaanshaha gaarka waxayna ka faa'idaysanaysaa qaab haboon oo si joogto ah wax looga badelaayo baahiyaha, daneynta, hantida, iyo awoodaha caruurta iyo dhalinyarada.				
B. Waxay aqoonsanaysaa qodobada halista ah ee macquulka ah, dibu-dhaca, ama naafooyinka tilmaami kara baahida adeegyo gaara, wax ka badelka barnaamijka, iyo/ama latashiga kormeeraha.				
C. Waxay abuuraysaa deegaano iyo khibrado ixtiraamaya oo xaqiijinaya kala duwanaanshaha dhaqanka, isirka, luuqada, jinsiga, iyo dhaqaalaha bulshada.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu ka tabobarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhista korniinka canuga iyo barbaarta si loo taageero xeerarka ugu fiican ee barnaamijka.				
B. Wuxuu kasoo ururinayaa xogta ilo kala duwan si loo taageero qiimeynta iyo horumarinta barnaamijka iyo xeerarka ururka.				
C. Wuxuu dib u eegayaa oo maamulayaa siyaasadaha iyo xeerarka barnaamijka si loo hubiyo inay caawinayaan oo ay waafaqsan yihiin horumarka caruurta iyo dhalinyarada loo adeegay.				

TUSMADA QEYBTA IV. BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-1. Abuurista Deegaan Waxbarasho iyo Manhajka Guud

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta sida bay'ada/ deegaanku u saameyn karto waxtarka waxdhigista iyo waxbarashada.				
B. Wuxuu aqoonsanayaa in caruurta iyo dhalinyaradu si fican ugu bartaan khibrado haboon oo muuqda.				
C. Wuxuu dhisayaa qorshayaasha iyo/ama qorsheynayaa hawlaha ku saleysan heerarka waxbarasho.				
D. Wuxuu ilaalinayaa jadwal joogto ah oo dheeli-tiriya hawlo firfircooni iyo deganaan leh, dhallinyaro iyo waayeel quman, shakhsiyaad iyo kooxo, iyo gudo iyo dibada leh.				
E. Wuxuu hubinayaa inay jiraan agab ku filan, korniin ahaan ku haboon, oo dhaqan ahaan waxtarleh bilowga hawl kasta.				

TUSMADA QEYBTA IV. BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-1. Abuurista Deegaan Waxbarasho iyo Manhajka Guud

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu siinayaa caruurta iyo dhalinyarada fursado ka turjumaya khibrado, sameynayaa qorshayaal, ama u dejinayaa hadafyo mudada gaaban/dheera.				
B. Wuxuu siinayaa deegaan badqab u leh jidh ahaan iyo maskax ahaanba oo u sahlaya barashada dhammaan qeybaha manhajka.				
C. Wuxuu si cad u siinayaa fursado caruurta iyo dhalinyaradu ku sameyaan doorashada hawlaha ku helaan doorar hogaamin barnaamijka gudihiisa.				
D. Wuxuu siinayaa hawl u saamaxaya caruurta iyo dhalinyaradu inay isticmaalaan agabka ama fikradaha iyagoo raacaya xeerarka.				
E. Wuxuu abuurayaa deegaan caawinaya waxbarashada jirta oo ay ku jiraan hawlaha isku dheeli-tiraya aragtiyaha xaqiiqda ah ee waayo-aragnimada wata.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu kala macaamilayaa shaqaalaha, caruurta/dhalinyarada, iyo qoysasku inay qiimeeyaan deegaanka waxbarasho iyo manhajka dhammaan caruurta iyo dhalinyarada.				
B. Wuxuu isticmaalayaa cilmi-baadhista hadda si loo nashaqadeeyo, dib loogu eego, loona horumriyo manhajka iyo deegaanka waxbarasho si loo gaadho heerarka, awoodaha iyo baahiyaha waxbarasho ee dhammaan caruurta/dhalinyarada.				
C. Wuxuu ka taageerayaa shaqaalaha/kooxa macalimiinta ah nashqada manhajka.				
D. Wuxuu kala shaqeynayaa wakaaladaha inay kordhiyaan fursadaha waxbarasho ee qeybo manhajka ah.				
E. Wuxuu qiimeynayaa manhajka si loo hubiyo in uu wax ka qabanayo heerarka waxbarasho ee qeybaha tasmada (tusaale, sayniska, xisaabta, farshaxanka, iwm.).				

TUSMADA QEYBTA IV. BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-2. Kor u Qaadista Horumarka Jidhka, Bulshada, iyo Maskaxda

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu sawir kabixinayaa fikirka iyo maamulka badqaba ee dareenka.				
B. Wuxuu weydiinayaa caruurta iyo dhalinyarada su'aalo furan oo la xidhiidha waxbarashadoda la balaadhiyey.				
C. Wuxuu dhiirigalinayaa horumarka maskaxeed, bulsho, dareen iyo jidheed ee caruurta iyo dhalinyarada iyadoo la marayo tijaabin, sahamin, sawirid iyo ciyaar.				
D. Wuxuu caawinayaa in caruurta iyo dhalinyarada u wada shaqeeyaan kooxo waaweyn iyo kuwo yaryarba.				
E. Wuxuu siinayaa fursado lagu dhisaayo naxariista iyo ixtiraamka caruurta, dhalinyarada, iyo dadka waaweyn dhexdooda.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu dib u qeegayaa hawlaha waxbarasho si loogu dhiso waxbarashadii hore, loo nadiifiyo fikirka, loona dhiso fikirka haboon iyo xirfadaha.				
B. Wuxuu ku darayaa hawlaha maskaxeed, bulsheed, iyo jidheed dhammaan qeybaha manhajka.				
C. Wuxuu siinayaa tilmaam iyo taageero xalinta dhibaatooyinka iyo khilaafka ah.				
D. Wuxuu saxayaa siyaasadaha barnaamijka si loola macaamilo shakhsiyaad dano iyo awoodo kala duwan leh.				

TUSMADA QEYBTA IV. BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-2. Kor u Qaadista Horumarka Jidhka, Bulshada, iyo Maskaxda

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu ku tabobarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis si loo taageero fursadaha horumarka jidheed, maskaxeed iyo bulsho ee hawlaha barnaamijka.				
B. Wuxuu u ololeynayaa siyaasado dhaqan ahaan haboon iyo xeerar kor u qaadaya horumarka jidheed, maskaxeed, iyo bulsheed.				
C. Wuxuu qiimeynayaa tayada iyo waxtarka manhajka, hawlaha, iyo fursadaha caawinaya horumarka jidheed, maskaxeed, iyo bulsheed.				

IV-3. Kor u Qaadista Qoraalka: Xirfadaha Xidhiidhka iyo Hal-abuurka

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu sawir ka bixinayaa dhageysiga fiican iyo qaababkal xirfadaha kala duwan ee xidhiidha, oo ay ku jiraan noocyada hadalka iyo kuwa aan ahayn hadalka si loo sheego fikir iyo dareen.				
B. Wuxuu fahmayaa in noocyada xidhiidhka iyo sharaxaadu kala duwan yihiin iyagoo ku saleysan arimaha bulshada iyo dhaqanka.				
C. Wuxuu kor u qaadayaa siyaasadaha caruurta/dhalinyarada ee xalinta khilaafyada.				
D. Wuxuu siinayaa fursado lagu balaadhinayo kalmadahaaga iyo kaqeybgalaha.				
E. Wuxuu siinayaa wakhti iyo hawlo aan cayineyn si loo dhiiri galiyo hal-abuurka iyo gaar ahaanshaha hadalka.				

TUSMADA QEYBTA IV. BARASHADA DEEGAANKA IYO MANHAJKA

IV-3. Kor u Qaadista Qoraalka: Xirfadaha Xidhiidhka iyo Hal-abuurka

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu siinayaa fursado kala duwan oo xidhiidha si loo daboolo danaha gaarka iyo heerarka xirfadaha ee caruurta iyo dhalinyarada.				
B. Wuxuu ku darayaa hawlaha hadalka iyo hal-abuurka ee ka turjumaya dhaqamo kala duwan.				
C. Wuxuu ugu dabaal degayaa hal-abuurka hadalka bandhigyo, ama kulamo dadweyne.				
D. Wuxuu u ololeynayaa muhiimada sharaxa hadalka, dareenka, iyo fikradaha iyadoo la marayo sharaxaado hal-abuur leh.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu isticmaalayaa qalabka qiimeynta joogtada, dhaqan ahaan haboon si loo qiimeeyo xirfadaha xidhiidhka gaarka ah.				
B. Wuxuu qiimeynayaa haboonaanshaha iyo waxtarka hawlaha hal-abuurka ee kooxaha iyo shakhsiyaadka.				
C. Wuxuu ka tabobarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis ku sahabsan barashada luuqada, akhriska iyo qoraalka, wuxuuna kor u qaadayaa hal-abuurka si loo taageero qorsheynta barnaamijka iyo hawlaha.				
D. Wuxuu dhisayaa shuraakada xubnaha bulshada iyo ururada si loo balaadhiyo fahamka hal-abuurka hadalka iyo waayo-aragnimada.				

TUSMADA QEYBTA V. MACAAMILKA

V-1. Siinta Hagaha Gaarka ah

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Inta lagu jiro khilaafyada, wuxuu dhiirigalinayaa weydiinta su'aalaha fahamka iyo dhageysiga firfircoon ee jawaabaha la bixiyey.				
B. Wuxuu la dhisayaa xidhiidho kalsooni leh caruurta iyo dhalinyarada kuwaasoo siinaya kalsooni jidheed iyo shucuureed.				
C. Wuxuu fahmayaa eexashada cad wuxuuna yareynayaa eexashada qofka iyadoo la marayo lasocosho iyo waxbarasho joogto ah.				
D. Wuxuu raacayaa tilmaamo loo dejiyey kormeerka, hab-dhaqanka haboon, maamulka kooxaha, iyo xalinta khilaafaadka.				
E. Wuxuu muujinayaa aqoonta sida hab-dhanadu uga turjumaan baahiyaha canuga/dhalinyarada.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu isticmaalayaa habab tilmaamo wacan oo toos ah iyo kuwo dadbanba si hab waxtarleh looga jawaabo hab-dhaqanada.				
B. Wuxuu ka caawinayaa caruurta iyo dhalinyaradu inay bartaan sida loogu sharaxo shucuurta hab waxtar leh, loogu xaliyo dhibaatooyinka, loona sameeyo go'aamo madaxbanaan.				
C. Wuxuu dooranayaa nidaamyo tilmaam ku saleysan shakhsiyada iyo heerarka horumarka ee caruurta iyo dhalinyarada.				
D. Wuxuu isticmaalayaa cilmiga aqoonsiga dhaqanka caruurta/dhalinyarada si loo taageero xalinta dhibaataada iyo khilaafka.				

TUSMADA QEYBTA V. MACAAMILKA

V-1. Siinta Hagaha Gaarka ah

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha korniinka iyo horumarka caruurta/barbaarta si loo horumariyo siyaasadaha tilmaamta.				
B. Wuxuu kala shaqeeyaa qoysaska iyo dugsiyadu inay horumariyaan rajooyinka korniinka haboon ee hab-dhaqanada.				
C. Wuxuu abuurayaa heshiis kooxeedyo qoran oo waadixa iyo nidaamyo xalin khilaaf.				
D. Wuxuu diyaarinayaa qorshayaasha tilmaamta gaarka ah.				

V-2. Kor u Qaadida Khibradaha Kooxaha

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu hirgalinayaa hawlaha si loo hubiyo in dhammaan caruurta iyo dhalinyaradu ka qeyb yihiin.				
B. Wuxuu siinayaa joogteyn iyadoo la raacayo jadwal la dejiyey oo loogana wada xidhiidhaya si firfircoon isbadelka.				
C. Wuxuu siinayaa tilmaamo waadixa oo hawlaha iyo isbadelada jadwalka ah.				
D. Wuxuu ka doodayaa rajooyinka iyo xuduudaha kooxaha si loo taageero deegaan soo-dhaweyn leh				
E. Wuxuu isticmaalayaa nidaamyo tilmaam iyo xidhiidh dhisid leh si loogu dhafo caruurta iyo dhalinyarada dhammaan awoodahooda koox.				

TUSMADA QEYBTA V. MACAAMILKA

V-2. Kor u Qaadida Khibradaha Kooxaha

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu siinayaa khibrado ka jawaabaya danaha guud ee caruurta iyo dhalinyarada.				
B. Wuxuu aqoonsanayaa awoodaha gaarka ah si loo xoojiyo isbadelada oo kor loogu qaado wada-shaqeyn waxbarasho.				
C. Wuxuu diyaarinayaa hawlo wada-shaqeyn kooxeed oo dhisaya xirfadaha doodaha, tanaasulka, iyo xalinta khilaafaadka.				
D. Wuu siinayaa fursado caruurta iyo dhalinyaradu kaga wada-shaqeyn karaan hadaf la wadaago oo ay kadhalaan karaan waxyaabo la taaban karo iy waxqabad.				
E. Wuxuu siinayaa deegaan taageero leh oo ka caawinaya horumarinta aqoonsiga iyo kamid ahaanshaha.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu u sahlayaa in caruurta iyo dhalinyaradu dejiyaan tilmaamaha barnaamijka iyo qaab-dhismeedyada kooxaha, dhaqamada barnaamijka, iyo rajooyinka.				
B. Wuxuu diyaarinayaa hawlo wada-shaqeyn kooxeed oo waafaqsan cilmi-baadhista hadda iyo/ama manhajka barnaamijka.				
C. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda iyo cilmi-baadhis lagu taageeraayo siyaasado barnaamijyo wada-shaqeyn barnaamijyada.				

TUSMADA QEYBTA VI. HORUMARINTA DHALINYARADA

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu qiimeeyaa waxtarka dhalinyarada wuxuuna siinaya fursado ay ku sameeyaan doorashooyinka barnaamijka.				
B. Wuxuu siinayaa doorar hogaamin badan caruurta iyo dhalinyarada barnaamijka gudihiisa.				
C. Wuxuu u dabaal-degayaa guusha caruurta/ dhalinyarada wuxuuna ku casuumayaa fursado ay wax kaga bartaan iskudayga iyo qaladaadka.				
D. Wuxuu siinayaa deegaan ka caawinaya canug/ barbaar kasta inuu ogaado, aqbalo, oo ku faano naftiisa isla markaana horumariyo madaxbanaani.				
E. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta wuxuuna aqoonsanayaa cadaadiska waalidka ee dhalinyarada ee siyaasada, xeerarka, ama hab-dhaqanada.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu la wadaagayaa awood wuxuuna dhiirigalinayaa hogaanka isagoo siinaya fursado loogu adeegayo bulshada laguna nashqadeynaayo barnaamijka dhalinyarada horkacayso.				
B. Wuxuu siinayaa taageero iyo fursado hogaamin ah oo waafaqsan baahiyaha horumarineed.				
C. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta dhaqanka iyo awooda dhalinyarada ee bulshada dhexdeeda.				
D. Wuxuu joojinayaa cadaadiska waayeelka ee dhalinyarada ee barnaamijka iyo hawlaha.				

TUSMADA QEYBTA VI. HORUMARINTA DHALINYARADA

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu barayaa caruurta iyo dhalinyarada xuquuqdooda sharciga ah.				
B. Wuxuu u ololeynayaa wadashaqeyn xoogan oo waalidka iyo dhalinyarada ah iyo muhiimada hal-abuurka.				
C. Wuxuu u tababarayaa shaqaalaha aragtiyaha hadda, cilmi-baadhis, iyo xeerar lagu taageerayo xoojinta, hogaanka iyo codka dhalinyarada ee barnaamijka.				
D. Wuxuu abuurayaa siyaasado urur iyo nidaamy lagu taageerayo kaqeybgalka dhalinyarada.				
E. Wuxuu joojinayaa cadaadiska waalidka ee dhalinarada ee nidaamyada ururka iyo dibada.				



Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

TUSMADA QEYBTA VII. INDHO-INDHAYNTA IYO QIIMAYNTA

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay ilaalisa sirta ku saabsan indho-indhaynta iyo macluumaadka qiimaynta.				
B. Wuxuu aqoonsadaa siyaabo lagu barto shaqsi kasta awoodiisa, baahidiisa, danaha, qoyska, iyo xaalada nololeed.				
C. Waxay u isticmaashaa qaabab kala duwan oo rasmi ah iyo mid aan rasmi ahayn, dhaqamo-la xidhiidha/indho-indhayn/nidaam qiimayn si aan eex lahayn.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu la xidhiidha natiijoyinka indho-indhaynta iyo welwelka ku saabsan hab-dhaqanka iyo arrimaha deegaanka ee shakhsiyaadka la oggol yahay.				
B. Waxay ka qaybgelisaa dhalinyarada, shaqaalaha, iyo qoysaska nidaamka qiimaynta ee socda.				
C. Wuxuu tarjuma macluumaadka indha-indheynta si loo horumariyo adeegyada, fursadaha, iyo taageerada carruurta iyo dhalinyarada.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay la shaqeeyaan kooxaha qiimaynta, dugsiga, iyo caafimaadka ee carruurta iyo dhalinyarada baahiyaha gaarka ah qaba.				
B. Wuxuu ku tababaraa shaqaalaha xeeladaha cilmi-baadhistada ku saleysan si ay u taageeraan kormeerka iyo qiimeynta.				
C. Wuxuu dejiya shuruudaha, nidaamyada, iyo hababka dhukumantiyada ee indho-indhaynta, qiimaynta, iyo hoyga.				

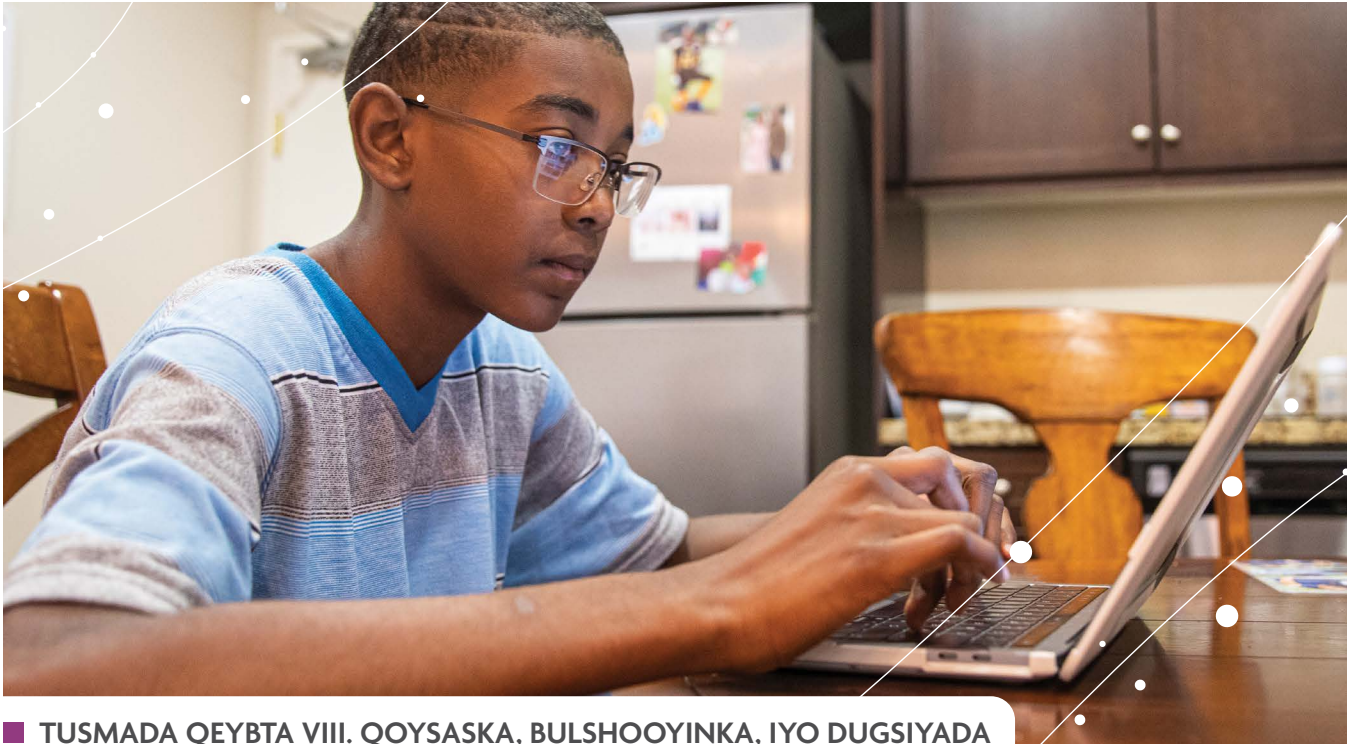




TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-1. Xidhiidhada Qoysaska

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Aqoonsiga iyo qiimaynta isku midka ah iyo kala duwanaanshaha dhaqamada iyo qaababka kala duwan ee qoysaska.				
B. Adeegsada luuqad loo dhan yahay oo xusa dhammaan noocyada/qaab-dhismeedka qoyska, qiimeeya meelaha ay ku wanaagsan yihiin, oo ku daydo nidaamka qoys-ku-saleysan yahay.				
C. Wuxuu la shaqeynayaa qoysaska kasoo jeeda bulshooyin kala duwan dhaqan ahaan, luuqad ahaan, isir iyo dhaqaale bulsho ahaan.				
D. Wuxuu kala xidhiidhaa xubnaha qoyska wax ku saabsan hawlaha barnaamijka.				
E. Wuxuu aqoonsadaa saamaynta dhaqanka, luqada, qoomiyada, iyo kala duwanaanta dhaqan-dhaqaale ee ka dhex jiri kara guriga iyo goobta barnaamijka.				



TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-1. Xidhiidhada Qoysaska

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay dhistaa xidhiidho taageero qoysaska waxayna ilaalisaa sirta ku saabsan su'aalaha, codsiyada, caqabadaha, ama faahfaahinta shakhsiyeed marka laga reebo sida uu sharcigu farayo .				
B. Waxay hubisaa kala duwanaanshaha qoyska iyo dhaqamada bulshada inay ka muuqdaan dhammaan qaybaha barnaamijka.				
C. Waxay ku casuuntaa qoysaska inay wadaagaan xirfadaha, iyo arimaha dhaqanka iyagoo ka qayb qaadanaya hawlaha barnaamijka.				
D. Wuxuu fududeeyaa fursadaha horumarinta shabakadaha bulshada iyo taageerada qoysaska.				
E. Wuxuu nidaamiyaa hab kusalaysan awooda, qoyska-xuddun u ah si ay u taageeraan cilaqaadka wanaagsan ee u dhexeeya carruurta iyo dhalinyarada iyo qoysaskooda.				

TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-1. Xidhiidhada Qoysaska

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu qiimeeyaa barnaamijka si loo hubiyo inuu qiimeeyo, soo dhaweeyo, oo ilaaliyo dhaqamada, caadooyinka, caqiidooyinka, iyo dhaqamada carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.				
B. Ka qayb galka horumarinta barnaamijka qoysaska/ siyaasadda iyo qiimaynta.				
C. Waxay ku tababartaa shaqaalaha aragtiyaha hadda jira iyo cilmi baadhisaha si ay u fahmaan dhaq-dhaqaaqa bulshooyinka dhaqamada kala duwan ka dhex jira oo ay taageeraan la shaqeynta qoysaska.				
D. Wuxuu falanqeeyaa waxtarka ka-qaybgalka qoyska iyo kooxaha la-talinta, wuxuuna isticmaalaa xogta si uu u hagaajiyo barnaamijka.				
E. Wuxuu kormeeraa horumarinta siyaasadaha barnaamijka, nidaamyada, iyo maareynta khatarta ee ku saabsan ka qaybgalka qoyska.				



TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-2. Shuraakada Bulshada

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. La wadaaga macluumaadka ku saabsan ilaha bulshada ee laga yaabo inay bixiyaan adeegyo iyo waxqabadyo caawinaya carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.				
B. Si wada jir ah ula shaqeeya tabaruceyaasha iyo la-hawlgalayaasha si ay si wax ku ool ah u taageeraan barnaamijka.				
C. U abuuraa fursado carruurta iyo dhallinyarada si ay wax uga bartaan oo ay ugu taageeraan bulshadooda waxqabadyada, mashaariicda adeegga, ama safarrada dibadda.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu abuuraa fursado uu kula shaqeeyo, dhegeysto, oo uu jawaab-celin ka helo xubnaha bulshada ama shuraakada.				
B. Waxay la shaqaysaa shuraakada bulshada si ay u qorto tabaruceyaal ama u sugaan agabka lagu taageerayo barnaamijyada iyo hawlaha.				
C. Wuxuu ka qaybqaataa dejinta hantida bulshada iyo qiimaynaha baahiyaha.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay kordhisaa ama dhistaa xidhiidh cusub oo lala yeesho shuraakada bulshada si loo daboolo baahiyaha carruurta, dhalinyarada, iyo qoysaska.				
B. Waxay dhistaa iskaashi ama wadashaqayn dhinacyo badan leh si loo taageero carruurta iyo dhalinyarada guud ahaan shirkadaha iyo machadyada bulshada dhexdeeda.				
C. Waxay u samaysaa hagitaan iyo fursado shaqo-barashada carruurta iyo dhallinyarada si ay u baadhaan danaha shaqada.				

TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-3. Shuraakada Dugsiyada lala Leeyahay

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay ilaalisaa xidhiidhka wada shaqayneed ee ka dhexeeya dugsiyada iyo barnaamijka.				
B. Wuxuu ka qaybqaataa tababbarka ku saabsan akhri-qorista, xisaabta iyo manaahijta sayniska ee loo isticmaalo dugsiyada ka qaybgalayaasha barnaamijka.				
C. Waxay gacan ka geysataa horumarinta xeeladaha lagu kicinayo waxbarashada iyada oo loo marayo waxqabadyo.				
D. Waxay taageertaa dhacdooyinka wadajirka ah ee dugsiyada si loo dhiso xidhiidhka iyo isku xidhka dhalinyarada, qoysaska, dugsiyada, iyo shaqaalaha barnaamijka.				
E. Wuxuu muujiyaa aqoonta ku saabsan siyaasadaha/dhaqanka haga xidhiidhka iyo xog wadaagga dugsiyada iyo barnaamijka/shirkada.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu waafajiyaa ku dhaqanka barnaamijka siyaasadaha dugsiyada ee ka tarjumaya dhaqanka qoysaska iyo barnaamijyadooda.				
B. Nakhshadeeyaan hawlaha barnaamijka si ay u taageeraan oo ula jaan qaadaan Washington Gobolka Grade Level Expectations (Heerka Fasalka Gobolka) (GLEs).				
C. Barnaamijyada dugsiyada ku saleysan, waxay fududeeyaan hawlaha badalista dugsiyada/barnaamijka ee shuraakada dugsiyada.				
D. Waxay horumarisaa cilaqaadka shaqaalaha dugsiyada si loo aqoonsado la qabsiga suurtagalka ah si looga shaqsiyeeyo adeegyada ama la waafajiyo ujeedooyinka waxbarashada fasalka.				

TUSMADA QEYBTA VIII. QOYSASKA, BULSHOYINKA, IYO DUGSIYADA

VIII-3. Shuraakada Dugsiyada lala Leeyahay

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Si kotalagal ah u waafajiyo ujeedooyinka barnaamijka iyo hadafyada waaweyn ee qorshooyinka horumarinta tacliinta dugsiya/ degmada.				
B. Waxay hirgelisaa istaraatiijiyadaha badalista ee horumarka fasalka dugsiya si loo hubiyo iskubeddel guul leh oo arday kastaa helo.				
C. Wuxuu horumariyaa heshiis iskaashi oo qoran oo lala yeesho maamulka dugsiya ama degmada wuxuuna sameeyaa qiimayn joogto ah oo ku saabsan waxtarka heshiiska.				
D. Barnaamijyada dugsiya ku saleysan, waxay horumariyaan qorshe ku saabsan isticmaalka agabka la wadaago ee dugsiya, oo waxay soo jeediyaan talooyinka isbeddellada haddii loo baahdo.				

TUSMADA QEYBTA IX. QORSHEYNTA IYO HORMARINTA BARNAAMIJKA

IX-1. Qorsheynta iyo Qiimeynta Barnaamijka

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxay wadaagaan fikrado iyo jawaab celin si ay u taageeraan kooxda shaqaalaha hawlaha qorsheynta barnaamijka.				
B. Wuxuu yaqaan ujeedada, hadafka, iyo siyaasadaha barnaamijka, iyo sida loo galo sharciyada khuseeya canuga iyo dhalinyarada.				
C. Wuxuu doortaa, adeegsadaa, oo codsadaa qalab, agab, iyo khayraad ku habboon hawlaha barnaamijka.				
D. Wuxuu sharaxa xidhiidhka ka dhexeeya dhaqamada maalinlaha ah iyo falsafada barnaamijka.				

TUSMADA QEYBTA IX. QORSHEYNTA IYO HORMARINTA BARNAAMIJKA

IX-1. Qorsheynta iyo Qiimeynta Barnaamijka

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu qorsheeyaa wacyigalinta qoyska iyo ilmaha/dhallinyarada iyo hawlaha.				
B. Wuxuu adeegsadaa aalada ka-hortagga eexda iyo midab-takoorka xagga naqshadaynta barnaamijka.				
C. Wuxuu dabaqaa aqoonta federaalka, gobolka, iyo sharciga deegaanka, qawaaniinta, iyo heerarka xirfadeed si loo bixiyo caafimaad, badqab, iyo barnaamij waxtar leh.				
D. Ka qayb galka daneeyayaasha bulshada qaabaynta iyo qorshaynta barnaamijka.				
E. Waxay fulisaa hababka qiimaynta barnaamijka ku habboon, iyadoo tixgelinaysa ujeeddooyinkooda iyo xaddidahooda.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu adeegsadaa xogta qiimaynta si uu ugu sheego hagaajinta qaabka manhajka iyo hababka barnaamijka.				
B. Waxay fududaysaa qorshaynta istiraatiijiyadeed iyo waxqabadyada dejinta yoolka ee ku lug leh shaqaalaha, dhallinyarada, qoysaska, iyo bulshada.				
C. Wuxuu maamulaa agabka barnaamijka si wax ku ool ah wuxuuna horumariyaa xeeladaha maaraynta khatarta si wax looga qabto caqabadaha la filayo.				
D. Waxay fulisaa xeeladaha xidhiidhka dadweynaha si kor loogu qaado barnaamijka bulshada dhexdeeda.				

TUSMADA QEYBTA IX. QORSHEYNTA IYO HORMARINTA BARNAAMIJKA

IX-2. Maamulka Shaqaalaha iyo Maaliyada

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu lasocdaa shaqaalaha barnaamijka iyo siyaasada maaliyadeed iyo habraacyada.				
B. Waxay ilaalisaa alaabta, qalabka, iyo agabka sida la codsado.				
C. Wuxuu ku shaqeeyaa miisaaniyada oo wuxuu raacaa dhamaan nidaamyada xisaabaadka.				
D. Wuxuu dhisa cilaqaadka shaqaalaha iyo/ama mutadawiciinta si loo xoojiyo iskaashiga taageerada barnaamijyada iyo hawlaha.				
E. Wuxuu muujiyaa fahamka hababka dhismaha kooxda iyo fursadaha.				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu bilaabayaa xeelado ku habboon xalinta-mashaakilaadka iyo xallinta khilaafaadka kooxaha shaqaalaha.				
B. Waxay fududaysaa xidhiidhka shaqaalaha iyo maamulayaasha.				
C. Wuxuu caawinayaa qorsheynta barnaamijka miisaaniyada.				
D. Waxa uu kormeeraa shaqaalaha, layliyaa, tababarayaasha, iyo/ama ardayda nidaamka isticmaalaya ka-hortagga eexda, hababka midab-takoorka.				
E. Waxay ka hawlgelisa shuraakada bulshada maxalliga ah iyo ganacsiyada si ay uga caawiyaan aqoonsiga ilaha dhaqaale ama agabka khayraadka cusub ee barnaamijka.				

TUSMADA QEYBTA IX. QORSHEYNTA IYO HORMARINTA BARNAAMIJKA

IX-2. Maamulka Shaqaalaha iyo Maaliyada

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu adeegsadaa muraayadda sinnaanta jinsiyadda si uu u horumariyo, u qiimeeyo, oo dib ugu eego qorista, shaqaaleysiinta, kormeerka, iyo hawsha/siyaasadaha aqoonsiga.				
B. Waxay hubisaa in miisaaniyaddu ay la jaanqaado hadafka, himilada iyo yoolalka barnaamijka kale.				
C. Si firfircoon u lafaguro oo u ilaaliso miisaaniyada si loo hubiyo isticmaalka waxtarka leh ee agabka.				
D. Wuxuu raadiyaa oo helaa fursado maalgelineed oo dheeri ah si uu u taageero oo uu u joogteeyo barnaamijyada hadda jira iyo kuwa cusub.				
E. Waxay tababartaa oo taageertaa maareeyayaasha si ay u hirgeliyaan hab-dhaqannada tayada sare leh ee loo siman yahay oo loogu talagalay maareynta shaqaalaha iyo miisaaniyadaha barnaamijka.				

TUSMADA QEYBTA X. HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-1. Ka go'onaanshaha iyo Ixtiraamo Barnaamijka iyo Saamileyda

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuu fahmayaa in dabeecadaha shakhsi ahaaneed iyo ficillada goobta shaqadu ay ka tarjumayaan barnaamijka.				
B. Dharka dharka dhaqanka ku habboon ee ka qayb qaadashada dhammaan hawlaha barnaamijka.				
C. Wuxuu muujiyaa ka go'naanta falsafada iyo yoolalka barnaamijka.				

TUSMADA QEYBTA X. HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-1. Ka go'onaanshaha iyo Ixtiraamo Barnaamijka iyo Saamileyda

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Waxa uu ka qaybqaataa xalinta-kooxda iyo go'aan ka gaadhista arimaha barnaamijka.				
B. Wuxuu raadiyaa oo uu ku dhaqmaa jawaab celinta asxaabta, qoysaska, iyo cunuga/dhallinyarada ka qaybgalayaasha.				
C. Waxay ilaalisaa da'da iyo xuduudaha dhaqan ku habboon ee xidhiidhka shaqaalaha, ka qaybgalayaasha, iyo qoysaska.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Horumarinta dhaqamada barnaamijka iyadoo la qaadanayo cilmi baadhista iyo dhaqamada rajooyinka leh ee carruurta, dhalinyarada, qoysaska, iyo shaqaalaha.				
B. Waxay ku talinaysaa oo kor u qaadaa siyaasadaha, dhaqamada, iyo maalgelinta ee aqoonsa una dabbaaldegtu guulaha shaqaalaha iyo ka go'naanta carruurta, dhalinyarada iyo barnaamijyada.				

X-2. Kobaca Xirfad ee Soconaya

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu raadiyaa aqoonta si uu u horumariyo aqoonta xirfadeed, xirfadaha iyo awoodaha.				
B. Wuxuu isticmaalaa falcelinta si uu ugu wanaajiyo aqoonta xirfada iyo hawsha.				
C. Wuxuu daraaseeyaa oo uu wax kabartaa ku-dhaqankiisa oo dejiya hadafyo lagu kordhiyo xirfadaha iyo awoodaha.				
D. Ka qaybqaata horumarinta xirfadeed ee socda iyada oo loo marayo dejinta yoolka, tababarka, iyo hawlaha dib u eegista.				
E. Wuxuu la yeelayaa xidhiidh asaagiisa nidaamyada kala duwan ee dhalinyarada.				

TUSMADA QEYBTA X. HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-2. Kobaca Xirfad ee Soconaya

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Si joogto ah u sii qoto dheereeya fahamka kooxaha kala duwan dhaqameed ee goobta loo adeego.				
B. Wuxuu si joogto ah uga qeyb yahay barasada nidaamyada kahortaga eexashada iyo takoorka.				
C. Wuxuu diyaarinayaa oo fulinayaa qorshaha horumarinta xirfada oo waafaqsan hadafyada xirfada.				
D. Wuxuu la nashqadeynayaa fursadaha horumarinta shaqaalaha ee dadka wada-shaqeeya.				
E. Wuxuu ka qeybgalayaa shirarka deegaanka, gobolka, ama dalka si loosii wado waxbarashada.				

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu tabobarayaa oo dhiirgalinayaa horumarka xirfadeed ee dadka kale.				
B. Wuxuu si firfircoon uga qeybgalayaa ururada xirfadeed.				
C. Wuxuu fahmayaa isbadelka nidaamka wuxuuna diyaarinayaa xeerarka lagu taageeraayo horumarka xirfadeed.				
D. Wuxuu isticmaalayaa aqoon dheeriya wuxuuna hirgalinayaa nidaamyo cusub oo la xidhiidha wadajirka, dhaqanka, sinaanta, iyo kahortaga takoorka si shakhsiyani uu ugu horumaro oo dadka kalea u dhiiriyo.				

TUSMADA QEYBTA X. HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-3. Hogaaminta iyo Olaleynta

Dhaqan Soo Baxaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu aqoonsanayaa noocyada hogaanka iy hab-dhaqanada qofka iyo dadka kale.				
B. Wuxuu aqoonsanayaa baahiyaha bulshada ee saameynaya caruurta iyo dhalinyarada.				
C. Wuxuu isticmaalayaa xirfadaha xalinta dhibaatooyinka si uu u taageero dadaalada ololeynta.				
D. Wuxuu tilmaamayaa aqoonta arimaha ololeynta				

Dhaqan Hirgalaya	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu tusaaleynayaa noocyada hogaanka iyo hab-dhaqanada.				
B. Wuxuu kor u qaadayaa xeerarka ugu wanaagsan/ guusha leh ee horumarka dhalinyarada ilaa qoysaska, maamulayaasha, shaqaalaha, iyo xubnaha bulshada.				
C. Wuxuu sharxayaa nidaamka sharci, oo ay ku jiraan arimaha sharciga iyo ololeynta ee saameynaya caruurta, dhalinyarada, iyo qoysaskooda.				
D. Wuxuu sharxayaa sida siyaasadaha dawladu u saameeyaan qoyska iyo horumarka canuga/ barbaarka.				

TUSMADA QEYBTA X. HORUMARINTA XIRFADA IYO HOGAAMINTA

X-3. Hogaaminta iyo Olaleynta

Dhaqan Sii Qoto Dheeraanayo	Haa	Waa Wali	Ma Hubo	Qoraalada
A. Wuxuu hogaaminayaa oo fulinayaa qorshaha olaleynta.				
B. Wuxuu ka qeybgalayaa ururada xirfadeed iyo/ama adeegyada dayatirka, shaqaalaha, ama gudida.				
C. Wuxuu u ololeynayaa iskaashiga canuga/barbaarka-qofka weyn.				
D. Wuxuu u ololeynayaa barnaamijyo la heli karo, la awoodo, badqaba, oo tayo leh oo loogu talagalay caruurta iyo dhalinyarada heerarka maxaliga iyo gobolka.				
E. Wuxuu siinayaa hogaamin xoogaan iyo jiho hiigsi leh.				





QEYBTA 2: JAWAAB-CELINTA IYO HADAF-DEJINTA

Kadib markaad isticmaashid xirfadaha muhiimka ee is-qiimeynta ama tababarka kormeeraha/tababaraha, dejiso hadafyada waxbarasho. Hadafyadu waa inay noqdaan kuwo cad oo leh wakhti kama danbeys ah iyo wado cad oo aad ogtahay inaad ku guulaysatay.

<p>Qeybtee ayaad Qeybta(aha) Tasmada aad ugu kalsoon tahay? Sabab?</p>	
<p>Sidee ayaad usii wadi kartaa horumarinta aqoon-dheeriya oo qeybtan ah?</p>	
<p>Qeybtee ayaanad Qeybaha Tasmada ugu kalsooni yar tahay? Sabab?</p>	
<p>Maxaad sameyn kartaa si aad u horumarisid qeybtan?</p>	

Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

Waxaad u isticmaali kartaa qeybtan inaad ku qortid hadafyada barashada xirfada ee ku saleysan is-qiimeyntaada.

Tusmada	Maxaad sameyn doontaa?	Wakhtiga Kama Danbeysta ah	Maxaad awoodi doontaa inaad sameysid markaad gaadhid hadafka?

Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

Tusmada	Maxaad sameyn doontaa?	Wakhtiga Kama Danbeysta ah	Maxaad awoodi doontaa inaad sameysid markaad gaadhid hadafka?

Lifaaqa C: Qalabka Is-qiimeynta *SII SOCDA*

Tasmada	Maxaad sameyn doontaa?	Wakhtiga Kama Danbeysta ah	Maxaad awoodi doontaa inaad sameysid markaad gaadhid hadafka?



Washington State Department of
CHILDREN, YOUTH & FAMILIES

www.dcyf.wa.gov

DCYF ma takoorto waxayna usiisaa helitaan siman barnaamijyadeeda iyo adeegyadeeda, dhamaan dadka iyadoon loo tixgalin isirka, midabka, jinsiga, diinta, caqiidada, xaalada guur, dhalashada, rabitaanka galmo, da'da, xaalad ciidan, ama jiritaanka naafo jidheed, dareen ama maskaxeed.

Haddii aad rabto nuqullo dukumeenti ah oo qaab kale ah ama luuqad kale ah, fadlan kala xidhiidh DCYF Constituent Relations (Xidhiidhada Qaybaha) 1-800-723-4831 ama iimaylka communications@dcyf.wa.gov

DCYF DAABACAADAHA EPS_0084 SM (11-2022) Somali